

דברי תורה

מאת

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ראש השנה

*

שבת שובה

*

יום כיפור

שנת תשע"ו לפ"ק

*

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויזן

גליון תתע"ח

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

לפני תקיעת שופר תשע"ו לפ"ק

אִתָּא במשנה (ראש השנה טו.) צראש השנה כל צאי עולם עוברין לפניו כבני מרון. ופירשו חז"ל (שם יח.) כבני אמרנא, [ככזשים שמויין אותן לעשרן, ויואלין זה אחר זה בפתח קטן שאין יכולים לנאת כאחד]. והנה סדר המעשרות היא, שכאשר צא הכזש העשירי, נותנים לו עם שוט על גבו כזכע אדום, שכזש זה יהא מוזדל משאר הכזשים, והוא מיועד לשחיטה, כדין מעשר בהמה. הכזש הזו לא יודעת ולא מבינה מה מורה הסימן האדום שרשמו עליה, והיא הולכת חזרה לרעות בשדה ולאכול כמו שאר הכזשים. גם אנחנו כל אחד ואחד עובר היום לצדו כבני מרון, ולא רק שרושמים על העשירי, אלא כל אחד יוצא היום מבית המדרש כזכע על גבו, ואינו יודע מה נרשם, צראש השנה יכתבון איך יעבור עליו השנה הבעל"ט, מי יחיה ומי ימות, מי ינוח ומי ינוע, מי ישקט ומי יטרף, פרנסה בניקל או בעמל, נחת מצניו וצני צניו. אך חילוק אחד יש, כי הכזש הלז אי

אשרי העם יודעי תרועה ה' צאור פניך יהלכון (תהלים פט-טו.). במדרש (ויק"ר כט-ד) וכי אין האומות העולם יודעין להריע, כמה קרנות יש להם וכו', אלא שהן מכירין לפחות את צוראן בתרועה ע"כ. אנו עומדים כעת ציוס איוס וגורא, היום הרת עולם היום יעמיד במשפט כל יאורי עולמים. כאשר יש להאדם גם משפט קטן נגד שופט צשר ודם, הוא מכין עצמו זכיות ופרקליטין שיהיו מוכנים עמו צעת הדין. וכל שכן כשעומדים במשפט לפני הקצ"ה הצוחן כליות ולב, שכל מעשי האדם גלויים לפניו, צודאי שהיו צריכין להכין עצמו כדבעי, ומי יאמר זכיתי לב, כל אחד יודע נגעי לבבו, ולא צחסד ולא צמעשים לפניך כדלים וכרשים דפקנו דלתיך, אנו צאים צידים ריקניות. אצל תשובה תפלה ונדקה מעצירין את רוע הגזירה, ודבר זה לא איחרנו עדיין, צחרטה על העצר וקבלה על להצא, וצריצוי תפלה, יכולים אנו גם כעת להטות את המשפט עלינו לטובה.

אפשר לה להמלט מגורלה אחר שנזכר בסיקרא. לא כן אנו, יש זכחנו להעזיר מה שנרשם, כי תשובה ותפלה ולדקה 'מעבירין' את רוע הגזירה.

*

הגדה בר"ן (ראש השנה טו.) כתב זנועם למה האדם נידון זראש השנה דייקה, דאיתא בפסיקתא (פסקא כג) זראש השנה נזרא אדם הראשון וכו', זעשירית סרת, זאחת עשרה נידון, זשחים עשרה ילא זדימוס. אמר לו הקב"ה זה סימן לזניך, כשם שעמדת לפני זדין זיום זה ויאלת זדימוס, כך עתדין זניך להיות עומדין לפני זדין זיום זה ויולאין זדימוס ע"ש.

וי"ש לומר עוד, דאיתא זוהר הקדוש (ח"ג יח.) שזראש השנה אתעקד ינחק על העקידה ע"ש. ואמרו חז"ל (פסיקתא רבתי פסקא מ-1) שאזברהם אזינו התפלל אז לפני הקב"ה, ואמר, כשהיו זניו של ינחק נידונים לפניך, אפילו יש להם כמה קטיגורים מקטריגים אותם, כשם שדממתי ולא השיבותיך, כך אתה לא תשיב להם ע"ש. ונראה דאזברהם אזינו אמר להקב"ה, אתה יודע שאם הייתי עומד זתפלה וזתחנונים לזקש ממך רחמים, שלא תקח ממני את זני יחידי שנתת לי לעת זקנתי, זלי הזן העולם חרז אללי, חסר חיותי, מה תתן לי ואנכי

הולך ערירי, חזור מבקשתך ותן לי חנינה, אין ספק כי היית מקבל תפלתי, כי רצון יראוי יעשה ואת שועתם ישמע ויושיעם. ואף על פי כן דממתי ולא השיבותיך, עשיתי מה שבקשת ממני רק זלשון זקשה קח 'נא' ולא זלשון זיווי, ולא הרהרתי אחריו. כך כאשר זני יעמדו זדין, והם יזקשו ממך רחמים, שתכתוב אותם לשנה טובה ומתוקה, ויש לך מה להשיב ולומר להם, נחוי מעשיכם, וכי ראויים אתם שאשפיע זאת לכם. גם אתה תדום ותעשה להם חפלים. ולכן זחר ה' את יום הדין לאותו יום שעקד אזברהם את ינחק זנו, לזכור לנו תמיד תפלתו של אותו זקן זמעמד העקידה, אשר יאמר היום זחר ה' יראה (זראשית כז-ד).

*

עוד זכר נעשה לאזכותנו זיום הזה, ומעשה אזכות סימן לזנים, דאיתא זוהר הקדוש (רע"מ פ') אמור (ט:): זדימוס דראש השנה קיבל יעקב את הזרכות מאזינו ינחק ע"ש. ומזואר זרמ"א (א"ח סימן תקפג) זנוהגין לאכול זראש השנה תפוח מתוק זזכש, ואומרים תתחדש עלינו שנה מתוקה, וכתב זזיאור הגר"א (סק"ח) לרמוז על ריח שדה שנאמר זזרכות יעקב, ומתרגמינן חקל תפוחים (מעניית כט:), והיה זראש השנה זידוע ע"ש.

ומצקש רחמים אין השפע יורד, וכמו שמצינו בתחלת הצריאה שנאמר (שם ז-ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה. וזרש"י שלא ירדה המטר להנמיח רק אחר שצא אדם הראשון וידע שהם לורך לעולם, והתפלל עליהם, אז ירדה המטר ונמחו האילנות והדשאים (מולין פ: ע"כ. הרי שכל שפע הארץ היתה מוכנת ועומדת על הפתח, והארץ שמש אין עליה עץ פרי, וגם עשב השדה טרם יצמח, אם כי זהו חיות קיום העולם, עד שיצוא אדם לשפוך שיח ולצקש רחמים עליה.

ובפי מה שהאדם מרצה יותר בתפלה, וכפי מה שמתענס יותר בזוונתו, ער גימט זיך אוים די הארץ פארן אייבערשטן, ממעמקים קראתיד ה', פון טיפעניש פון הארץ בעט ער דעם אייבערשטן, מייט דעם ווערט ער א בלי להמשיך השפעת הצרכה ציטר שאת, הן צריצוי השפע, והן שתתקיים לזמן רב ולא תסתלק. וזה למדים אנו משיח 'השדה' אשר טרם יצמח עד שלא התפלל עליהם אדם הראשון, שלא היה צשדה ריח של עשב וירק ופרי עד שהתפללו. וגם מקום תפלתו של יצחק היתה צשדה, וכמו שנאמר (שם כד-ג) ויאל יצחק לשוח צשדה, ואז נודמנה לו זיווגו. על

והנה יחק עלה צדעתו לצרך אז את עשו בהשפעת צרכות עולם הזה, שמונות העולם קנזים מראש השנה (צ"ה ע"ז), אלא שאמנו צבקה עשמה צערמה שיקבל יעקב אבינו הצרכות. ומצואר צספרי קודש שסיצו כן מן השמים, כדי שגם כאשר יעקב לא יהיה צרום השלימות, אלא יהיה דומה צמעשיו לעשו, גם כן יחולו הצרכות, כי הלל יחק רצה לצרך את עשו. ויעקב אמר לו קודם הצרכות אכני עשו צכורך (צראשית כז-ט), ואף על פי כן צרכו, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ. ולכן צחר ה' את יום הזה לדון צהם את העולם, כי מעשה אצות סימן לצנים, ויחולו היום עלינו כל הצרכות שצירך יחק את יעקב, גם כאשר יהיו חיו צצחנית עשו. וכמו שאמר הכתוב, הקול קול יעקב והידיים ידי עשו (כז-כ), שגם צומן שהידיים שלנו יהיו כידי עשו, אצל הקול קול יעקב, שמתפללים ומצקשים רחמים, יחול עלינו צרכתו.

ואמר הכתוב, וירח את ריח צגדיו ויצרכהו, ויאמר ראה ריח צני כריח שדה אשר צרכו ה' (שם כז-כז). ויש לומר שיצחק אמר ליעקב, הן אמת שאני נתן לך כעת הצרכות, אצל תדע שצריכין לעשות עגמו כלי שיוכל להתקיים צו הצרכות, והיא התפלה, כי עד שהאדם לא מתפלל

*

בגמרא (ראש השנה טו.) למה תוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן ע"כ. ובתוספות שם בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפוצא זימנא חדא צהיל ולא צהיל, וכד שמע תניין מתערבב ולא עביד קטגורא ע"ש. ונראה כי הנה צבוא יום הדין השטן מקטרג, ומציא חצילות חצילות של חטאים להעמידם על כף המאזנים להכריע הזכותים. אבל כאשר ישראל שומעין קול שופר מתעוררין בתשובה, וכמו שנאמר (עמוס ג-ו) אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו. והשופר מעורר ומכריז עורו ישנים משינתכם ונרדמים הקילו מתרדמתכם. וכיון דתשובה זו הוא מתוך יראה ז'העם לא יחרדו' הזדונות נעשו כשגגות (יומא פו.), וכף העונות נעשה קל הרבה, ונעשה השטן מצוהל שנחסרו העונות הזדונות. ומצוחר צל"ח (צרכות ד: צד"ה גדול) שכאשר עושין ישראל אחר זה תשובה שנית, נחשבת התשובה כמו תשובה מאהבה, שזדונות נעשו לו כזכות ע"ש. ואם כן כל מה שמרבה השטן להציא חצילות של חטאים נותנים כל זה על כף הזכות, או מתערבב לגמרי ולא עביד קטגוריא, כי אדרבה יתוספו עוד זכותים לישראל. על כן כד שמע קל שיפוצא

כן אמר יצחק ליעקב, הנה אנכי נותן לך כעת את כל הצרכות הללו, אבל 'ראה' והתבונן, כי 'ריח צני' הריח הטוב של הצרכות שיוכלו לחול עליך, הם 'כריח שדה' אשר צרכו ה', זה תלוי איך יהיו התפלות שלך, וכמו שריח השדה אשר צרכו ה' היתה רק צכה התפלה. וכפי שהיו תפלותיך צכמות וצאיכות, כמו שאני רגיל להתפלל בשדה בית תפלתי, וינא יצחק לשוח בשדה, כן לעומת זה יהיה ריח צני בהצרכות אשר תקבל.

וזדו עבודת היום, מוונותיו של אדם קצוצים לו מראש השנה. והיום יכתב צספר הזכרונות החיים והמות, כל מאורעות השנה כולה תלויים במה שיכתבו עלינו ציום הזה. וריח הצרכות שלנו צמשך השנה, הם תלויים צריח השדה, זו כח התפלה. מיט די תפלות פונעם היינטיגן טאג קענסטו פועל'ן ציים רצ"ע אז די יאהר זאל האצן א גיטע ריח, און טאמער פארפאסט מען די מתנה טובה וואס אונז האצן מיר דעם היינטיגען טאג, מען דאווענט נישט ווי עס דארף לו זיין, נאר משפה ולחון, עס פעהלט די ממעמקים קראתיך ה', דערקענט זיך עס דעם גאנצן יאהר שפעטער. לא נאצד צידים המתנה הטובה שניתן לנו מאת ה', שיכולים אנו להיות צצית המדרש, ולצוא לפניו בתפלה וצחתונוים לחלות את פני ה'.

התשובה מהני רק על מנזות עשה, ועדיין מוצא מקום להמציא קטגוריא על שאר החטאים, ולתצוע עליהם יסורין וכו'. אבל כשהן תוקעין ומריעין עומדין, בשעה שעוסקים בתפלה הם חוזרים ותוקעים ומתעוררים לתשובה, הרי בתשובה כזה נמחלו כל העונות, ואז מתערבב לגמרי.

וּבְרֵאשִׁית לזכר בטעם שתשובה זיחד עם תפלה מכפרת הכל, על פי מה שכתבו המפרשים (עיין מנחת חינוך סוף מנחה שקד, ובבני יששכר (תשרי ד-יז אות לט) בשם החיד"א במדבר קדמות ת-ח) דהא דיש ארבעה חילוקי כפרה זהו רק בעושה תשובה מיראה, אבל בתשובה מאהבה שזדונות נעשו בזכות, ולא נשאר רושם מהחטא שהכל נתהפך לזכות, אז בתשובה לצד נמחו כל החטאים ע"כ.

וְהִבֵּה המתעלם עצמו בתפלה, ומתבונן בגדולת ה', איך גדלו וטובו מלא עולם, גומל חסדים טובים, החסדים המרובים שממציא לכל אחד ואחד מאתנו, החיים והצריאות שיכולים להמנא בצית המדרש, מזונות ופרנסה, נחת של צנים ובני צנים, איך לנו השגה כמה טובות קבלנו במשך השנה כולה, אשר אילו פינו מלא שירה וכו', אי אפשר לנו להודות גם על אחת מאלף אלפים ורצבי רצבות הטובות,

זימנא חדא, שעושין אז תשובה מיראה, צהיל ולא צהיל, אינו נעשה מצולבל לגמרי, כי עדיין יש לפניו חצילות עצירות של שגגות, אבל כד שמע תניין, שאז הוא תשובה מאהבה, נעשה מצולבל לגמרי, כי כל העונות מתהפכין לזכות.

גם יש לומר על פי מה דאיתא בגמרא (יומא פו.) שרבי ישמעאל היה דורש ד' חילוקי כפרה, עבר אדם על מנזות עשה ועשה תשובה אינו זו משם עד שמוחלין לו וכו'. עבר אדם על מנזות לא תעשה ועשה תשובה, תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר וכו'. עבר אדם על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה, תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין וכו'. אבל מי שיג חילול השם צידו איך כח לא בתשובה לתלות ולא ציוס הכיפורים לכפר ולא ציסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת. היכי דמי חילול השם, אמר רב כגון אנה דשקילנא צישרא מצי טבחא ולא לתר לא יאיבנא דמי. אמר אבוי והני מיילי צאתרא דלא תצע, אבל צאתרא דתצע לית לן צה. וידועים דצרי הרה"ק מוהר"י מצעלוא ז"ע דהוא מלשון צלותא וצעותא, דתשובה עם תפלה לית צה הד' חילוקי כפרה, ומתכפר הכל צחיים ע"כ. ולכן כד שמע קל ציפורא זימנא חדא, ורואה צישראל חוזרין בתשובה, צהיל ולא צהיל, כי

והנה ה' נתן לנו חמשה מועדי קודש, ראש השנה ויום הכיפורים, פסח שבעות וסוכות, ובשלוש רגלים ניתן לנו מנחת ה', שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר (דברים טז-טז), ויש חיוב על האדם לעזוב את ביתו, ולצאת לראות וליראות את פני ה'. לא קן צראש השנה ויום הכיפורים לא נתחייבנו זאת, אלא כל אחד יוכל להשאר במקומו ולחוג את המועד, וטעמא בעי.

ובראה כי המועדים מורידים אור ה' למטה כדי שיוכלו ישראל להתעלות, ומשאר רשע דקדושה על כל השנה, על כן צוה ה' לנו לצאת למקום המקודש ביותר, אשר שם שורה שכינתו יתברך, ובצירוף קדושת המקום וקדושת הזמן יתעלה קדושת נפש ישראל. לא קן ימי ראש השנה ויום הכיפורים אין מן הצורך לצאת לירושלים למכוננו והיכלנו, כי על ימים אלו נאמר דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב (ישעיה נה-ו), אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים (ראש השנה יח.), הקצ"ה ממציא עצמו אל כל יחיד ויחיד, ה' עומד אלל ימינו בכל מקום שהוא נמצא, ובקל יוכל להתדבק אליו ולהתעלות. ואין לו אלא להתרפק ולחבק את קונו, ולומר אחזתיו ולא ארפנו, ואז יוכל להתעלות כמו בעומדו בצית ה'. ועוד יותר מזה, כי העולה

אשר על כל נשימה ונשימה תהלל י-ה, מתעורר אז צאהבה רבה ונפלאה לקונו, ונותן אל לבו לעשות חשבון לנפשו מהו משלם לה' עבור זה, ומתגעגע להתחבר לקונו, ומתאונן ואומר אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אציהם, ומתעורר לשוב אל ה' בכל לב ונפש. על כן התשובה שהאדם עושה צעת התפלה, הוא צא מאהבתו אל ה', ומתחבונות צאהבת ה' אליו, על כן התשובה שצתפלה נחשבת כתשובה מאהבה שזדונות נעשו זכיות, ושוב ליכא ארבעה חילוקי כפרה ומתכפר הכל, ולכן כד שמע קול תניין שתוקעין צעת התפלה, מתערבב ולא עבד קטגוריא.

וזדהו שאמר הכתוב, אשרי העם יודעי תרועה, שיודעין איך לתקוע, תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ושוב תוקעין ומריעין שנית צעת התפלה, וזוה מתעוררים לשוב אל ה' מתוך אהבה, אשר צוה אין צריכין לד' חילוקי כפרה, ויכולין לכפר הכל בחיים חיותו, ולהמשיך ללכת בצאור פני מלך חיים, ה' בצאור פניך יהלכון. ולא עוד אלא שמתהפכין החטאים לזכיות, שאין דוחין מעשיו למקום שלא יזכרו ולא יפקדו, אלא ה' בצאור פניך יהלכון, שנעשה מהם עטרה למלך א-ל רם ונשא.

וישמע ה' לקול שועמינו, להכתב
 בשנה טובה ומצורכת, שנת אורה,
 ושנת שמחה, בצני חיי ומזוני, די
 וואס דארפן קינדער זאלן געבענמישט
 ווערן מיט קינדער. די וואס האבן
 קינדער זאלן האבן פון זיי אסאך נחת.
 היינטיגע קינדער האבן געוואלדיגע
 נסיונות אז מען זאל זיך קענען פירן
 ערליך, טאטעס דארפן מתפלל זיין און
 פארגיסן טרערן אויף די קינדער און
 אייניקלעך. חיי, דער אייבערשטער זאל
 געבן לאנגע געזונטע יארן, אלע חולי
 ישראל זאלן האבן א גאנצע רפואה.
 ויתן ה' פרנסה צהרחה להכלל
 ישראל, ועל ידי זה יוכלו לעבוד את
 ה' צהרצת הדעת. - ועיקר
 התפלות צריך להיות על ישועה כללית
 של הכלל ישראל שיהיה שנת גאולה
 וישועה, ותמלוך אתה הוא ה' אלקינו
 מהרה לצדך על כל מעשיך, שזכה
 לראות מלכות שמים, שיתגלה ה' על
 כל העולם כולו, והיה ה' למלך על
 כל הארץ ציוס ההוא יהיה ה' אחד
 ושמו אחד, וזכה לשמוע בקרוב
 שופר של משיח, צביאת בן דוד
 צמהרה צימינו אמן.

ליראות את פני ה' במקדש, לא יוכל
 ליכנס אל המלך פנימה, אלא עומד
 בעזרה מצחוץ. לא כן צימים אלו, הוא
 עומד קרוב אלל ה', קראוהו צהיטו
 קרוב, צקירצה יתירה יותר מהיט
 עמדו צצית המקדש, וגס תפלת יחיד
 יש לה כעת הכח של ציצור.

יש לנצל ההזדמנות שנתן לנו ה' ציוס
 זה, קראוהו צהיטו קרוב, כמו
 אצ השומע לקול צנו המתחנן אליו,
 ועוד שמה שיוכל להושיעו, כן אס יהיה
 לנו שכל להרצות צתפלה מקירות הלצ,
 'ממעמקים' קראתיך ה', ווי טיף די ביזט
 געזינקן קענסטו רופן צום אייבערשמן.
 בלל ישראל דארף אזויפיל ישועות, עם
 איז ליידער נישט דא א אידישע שטוב
 וואס דארף נישט קיין ישועה, אמאל
 בגשמיית און אסאך מער ברוחניות, יעצט
 איז די צייט וואס אונז קען מיר אלעם
 אויס בעטן ביים אייבערשמן. ואף אס
 נרשס כצר לצע על גצו, יש צכחינו
 להעצירו צהפעולות הנכוונות, כי תשובה
 תפלה וצדקה מעצירין את רוע הגזירה.

יתן ה' דיצורים נכונים צפינו שנוכל
 להתפלל ולשפוך לבנו לפניו,

דרשת שבת שובה

דרשת שבת שובה תשע"ו לפ"ק

פלאול בסוגיא שופר של עולה

(ראש השנה כת.)

(עון אכילתן בשוגג, שאין משלם חומש אלא אוכל ושותה ופך עצמו, אבל המזיק תרומה אינו משלם חומש, דכתיב (ויקרא כב-יד) ואיש כי יאכל קודש פרט למזיק). וחכמים אומרים הן משלמין קרן וחומש, והוא משלם להם דמי סעודתן (שהיה צריך להאכילן) ע"כ.

ובתוספות יום טוב כתב, ופריך בירושלמי והלא כבר אכלו, ומשני טבלים נפשו של אדם חותה מהן, והוא הדין לכל דבר האסור ע"כ. והעתיקו גם הרמב"ם (הי תרומות י-י). ופירש במשנה ראשונה דהירושלמי אדרבנן קאי, למה צריך המאכיל לשלם להם דמי סעודתן, דאף על פי שהם צריכין לשלם דמי אכילתן להכהנים, והוי ליה כאילו אכלו משל עצמם, והוא מחוייב להם מזונות, אפילו הכי אין הם יכולים לתבוע אותן דמי מזונות, שהוא יאמר להם אני האכלתי אתכם כמו שנתחייבתי לכם, ומה שאתם משלמין להכהנים אין אלו דמי מזונות, אלא

אמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע, ואם תקע יצא, בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא. מאי טעמא, עולה בת מעילה הוא, כיון דמעל בה נפקא לה לחולין, שלמים דלאו בני מעילה נינהו, איסורא הוא דרכיב בהו, ולא נפקי לחולין. מתקיף לה רבא, אימת מעל לבתר דתקע, כי קא תקע באיסורא תקע. אלא אמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא. הדר אמר רבא אחד זה ואחד זה יצא, מצות לאו ליהנות ניתנו (ראש השנה כת.) ע"כ.

ומתחלה נבאר אם אכילת איסור בשוגג, אם זה נקרא הנאה כיון דבשעת אכילתו נהנה, או נימא דאחר שנתברר לו שזה היה מאכל איסור, לא מיחשיב שוב אכילתו הנאה. ומקור הדבר הוא במשנה (תרומות ו-ג) המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה, הוא משלם את הקרן (כדן גזל, שהרי הוא נעשה גזלן עליהן), והן משלמין את החומש

חומש. וצריך לומר דכיון דאי אפשר חיובו באופן אחר, על כרחך דריבתה תורה בזה שיתחייב גם על אכילה זו עיי"ש.

והנה הקושיא ממעילה לכאורה היה מקום לומר, דיש לחלק בין אכילה להנאה, דרק באכילת איסור אמרינן דנפשו של אדם קצה בו, ולא בשאר הנאות, וכעין דאיתא בתוספות (חולין ה: ד"ה צדיקים) דדוקא במידי דאכילה אמרינן דננאי לצדיק שאוכל דבר איסור עיי"ש. ושפיר חייבה התורה מעילה בהקדש בשוגג, בשאר הנאות שאין נפשו של אדם חותה ממנו. ורק מאכילת תרומה שפיר תקשה דמידי דאכילה הוא.

אבל זה אינו, דבאזהרה דמעילה בהדיא אכילה כתיב ביה, דילפינן לה בגמרא (מכות יז:) מדכתיב (דברים יב:יז) לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך וגוי ונדרך, אזהרה לאוכל מבשר עולה עיי"ש. ועל זה כתבה התורה החיוב במעילה בשוגג. ושפיר תקשה הן ממעילה והן מאכילת תרומה, ועל כרחך צריכין לומר דריבתה התורה באלו שיתחייב גם על אכילה כזו.

ולכאורה יש לומר בזה עוד, דסברא זו דאכילת איסור לא הוי הנאה, היינו רק בנוגע לדיני ממונות, שמוטל על הבעלים לשלם להפועלים סעודתן, וחיובו הוא ליתן להם סעודה

מגזירת הכתוב על עון האכילה, וזה אין עלי חיוב לשלם לכם. ומשני מה שהאכילם אינה אכילה שנפשם חותה הימנו עיי"כ. הרי לנו כי דעת הירושלמי שאכילת איסור לא נחשב הנאה.

עוד מצינו במשנה (בכורות לו:) הישוחט את הבכור ומכירו, ונודע שלא הראהו (לחכם), מה שאכלו אכלו ויחזיר להם הדמים וכו'. וכן הישוחט את הפרה ומכרה, ונודע שהיא טריפה וכו' עיי"כ. והנה ברש"י פירש דיחזיר להם הדמים משום קנס דאיסור ספי להו עיי"כ. אמנם בסמ"ע (הוי"מ סימן רלד סק"ד) כתב דיש עוד טעם, דאין אכילת האוכל מחשב לו הנאה, ואדרבה מצער הוא לו, שעבר על איסור דאורייתא באכילתן אף שהיה שוגג עיי"כ. והעתיק דבריו השי"ך (וי"ד סימן קיט ס"ק כז).

ועל פי זה תקשה בישועות יעקב (או"ח סימן תקפו) בתשובה מבן המחבר, דאם כן היאך מועלין בהקדש בשוגג, הלא במעילה אינו חייב עד שיהנה, וכיון שלא ידע שהוא דבר איסור, אם כן נפשו קצה בו, ולא הוי הנאה, ואיך יתכן להתחייב קרבן מעילה. וצריכין לומר דכיון דקרבן מעילה אי אפשר באופן אחר, על כרחך דריבתה תורה בפירוש בזה שיתחייב על הנאה זאת. - וכן תקשה באכילת תרומה בשוגג שמתחייב קרן וחומש, הא אכילת איסור לא הוי הנאה, והוי כמזיק התרומה דאין בו

נפשו קצה בהן, באמת פטור במעילה ותרומה, דבזה אין לנו גזירת הכתוב, ולא נחשב הנאה דנפשו קצה משום איסור האחר, ולכן נזיר ששגג ושתה יין של תרומה, שנפשו קצה משום הנזירות, פטור גם על החומש של תרומה.

אך הראב"ד (שם) משיג על הרמב"ם, וכתב דבתוספתא (נזיר ז-א) אמרה, דמשלם קרן וחומש גבי נזיר ששגג ושתה יין של תרומה ע"כ. ויש לומר בטעמו של הראב"ד, דגם הוא מודה שאכילת איסור נפשו של אדם חותה ממנו ולא הוי הנאה, שהרי לא השיג על הרמב"ם (לעיל י-י) דהמאכיל פועליו תרומה משלם לו דמי סעודתו, אלא דסבירא ליה דזהו רק במה שנוגע לדיני ממונות, שנתחייב להפועלים סעודה של הנאה, ולא סעודת איסור שמצטער ממנו אחר זה. אבל במה שנוגע לכפרה שפיר מחוייב לשלם חומש על מה שנהנה ממנו מתחלה בשעת אכילתו. או דסבירא ליה, דכיון דבאכילת תרומה בשוגג גילתה תורה, דהגם שנפשו קצה מהאיסור, אף על פי כן חייב עליה חומש ונחשב כאכילה, על כן גם כאשר ניתוסף עליה עוד איסור מצד אחר, כגון נזיר ביין של תרומה, לא איכפת לן מה שנפשו קצה מהאיסור וחייב חומש.

והנה ליישב דברי הרמב"ם שפוטרו נזיר ששגג ושתה יין של תרומה, שהקשה עלה הראב"ד דבתוספתא מפורש שחייב. כתב בפירוש הרדב"ז

שנהנין באכילתו, וכיון שהאכילין דבר איסור, ונתבטלה הנאת אכילתו מצערו של אכילת איסור, לא נפטרו הבעלים מהחויב שלהם להאכילין סעודה של הנאה, וחייב לשלם להם דמי סעודתו. וכמו כן במקח וממכר, שנותן הלוקח דמים עבור אכילת בשר היתר שנהנה ממנו, ונתן לו מאכל איסור שנחסר לו הנאתו ממנו, מחוייב להחזיר להם ממונם. אבל בנוגע כלפי שמיא באכילת איסור, שבשעה שאכל ממנו נהנה מהאיסור, הגם שבסופו מצטער הוא למפרע מאכילתו, מכל מקום חייבה אותו התורה כפרה על הנאה זו שהיה לו בתחלת אכילתו. וכבר העיר בזה בישועות יעקב שם.

אמנם זהו נגד מה דמבואר להדיא ברמב"ם (הי תרומות י-א) דנזיר ששגג ושתה יין של תרומה, משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, וכתוב בכסף משנה דהטעם הוא דכיון שהוא אסור ביין אף אם היה חולין, לאו שתיה הוא, והיינו דנפשו של אדם קצה בשתיית איסור ע"יש. הרי דאמרינן סברא זו גם לגבי כפרה על אכילת איסור, דלא נחשב אכילת איסור להנאה. ועל כרחך צריכין לומר כנ"ל דהא דחייב באכילת תרומה ובמעילה בשוגג, אף דלא חשיב הנאה, דכן ריבתה תורה בזה שיתחייב. וזהו רק אם אין כרוך בו שום איסור אחר, דבלתי איסור הקדש ותרומה היה מותר לו. אבל אם באכילתו יש גם איסור אחר שעבורו

שנהנה מן ההקדש ע"כ, ומאי שנא מיין לנזיר דפטור ע"ש. אך לפי מה שכתב בישועות יעקב דאכילת תרומה חייבה רחמנא, הגם שהיא אכילת איסור, וכמו כן מעילה חייבה רחמנא הגם דהוי אכילת איסור, על כן גם כאשר באו הם שניהם יחדיו, תרומה של הקדש, חייב חומש על שניהם, דבשני איסורים אלו הוי אכילת איסור אכילה.

ומענתה נבוא לסוגיא דילן, דאמר רב יהודה דאם תקע בשופר של עולה יצא, דכיון דמעל בה נפקא להו לחולין, והקשה בישועות יעקב דהכא חוץ מאיסור הקדש איכא עוד איסור מוקצה, דהאי שופר של עולה הוי מוקצה מחמת איסור, דבין השמשות לא הוי חזי למידי, דהרי היה אסור משום הקדש. ומבואר ברשב"א (שבת כט.) דמוקצה אסור בהנאה, ואם כן אמאי בשופר של עולה מעל ונפיק לחולין, הא כיון דאסור בהנאה גם משום מוקצה, שוב נפשו קצה בהנאת איסור, ולא הוי הנאה, ואינו יוצא לחולין ע"כ. [ולפי מה שנתבאר לעיל יש לומר דרק במידי דאכילה נפשו קצה, ולא בשאר הנאות כמו השתמשות במוקצה].

וכתב דנראה דמכאן יצא לו להרמב"ם מה שכתב (הי מכירה מז'ד) דהמוכר לחבירו דבר האסור מדברי סופרים אין צריך המוכר להחזיר הדמים ע"ש, דהרי בשופר של עולה יצא

(שם) דאפשר שרבינו הרמב"ם לא היה גורם כן בתוספתא ע"כ. ואולי יש לומר, דכיון דבמשנה בתרומות שם יש מחלוקת בהמאכיל את פועליו, דרבי מאיר סבירא ליה הוא משלם את הקרן והם משלמין את החומש, ופליגי על החכמים דמשלם להם דמי סעודתן משום דנפשו של אדם חותה בהן, אם כן רבי מאיר לא סבירא ליה סברא זו דבאכילת איסור למפרע אמרינן דנפשו חותה מהן. ומבירא ליה לרבי מאיר כשיטת רבי שמעון בן אלעזר (בכורות שם) דהמוכר איסור לחבירו יחזיר להם את הדמים, לא שנו אלא בדברים שנפשו של אדם קצה בהן כגון נבילות וטריפות שקצים ורמשים, אבל בשאר איסורים כגון בכורות טבלים ויין נסך אינו מחזיר הדמים ע"ש. ואם כן יש לנו שני תנאים דלא סבירא להו סברא זו דבכל איסור נפשו של אדם קצה, והיינו רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר, וסבירא ליה להרמב"ם דתוספתא זו דמחייב בנזיר ששתה יין של תרומה, היינו רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר, אבל כיון דהרמב"ם פסק כחכמים דמשלם להן דמי סעודתן, על כן פסק דלא בתוספתא הנ"ל.

ובקובץ שיעורים (פסחים אות קיב) הקשה אהא דנזיר ששגג ושתה יין של תרומה פטור, דלא הוי אכילה, מאי שנא ממה שפסק הרמב"ם (שם י-כד) היתה התרומה הקדש לבדק הבית ואכלה, משלם קרן ושני חומשים, חומש משום אוכל תרומה, וחומש משום

ואכלו. וזהו שאמר כשוגגין ולא שוגגין ממש. ומכל מקום לא חשיב מזיד דבר זה לענין אלא שוגג. וכיון שהן יודעין שהוא תרומה, אף על פי שהבעל הבית מורה להן היתר, עם כל זה לבן נוקפס, ולכן לא חשיב אכילה ע"כ. ולפי זה בשוגג ממש שאין יודעים שהוא איסור, שפיר הוי הנאה, ומועלין בהקדש, ומתחייב חומש בתרומה, ושפיר יצא השופר לחולין.

ובזה יתיישב מה שהקשה רבי עקיבא איגר בדרוש וחיודוש (הובא בכלי חמדה פי ממות קלט) דאיך אפשר לומר דנפשו של אדם קצה באכילת איסור ולא חשיב נהנה, הא קיימא לן מתעסק בחלבים חייב משום שכן נהנה, ונשאר בצ"ע ע"ש. ולהנ"ל אתי שפיר, דרק בשוגג כזה שיודע בשעת אכילתו שהוא איסור, אז אמרינן דנפשו של אדם חותה מהן, ולא בשוגג ומתעסק.

*

והנה בתוספות רבי עקיבא איגר הקשה מהא דאיתא במשנה (כריתות יג) יש אוכל אכילה אחת וחייבין עליה ארבעה חטאות ואשם אחד, טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביום הכיפורים ע"כ. וכן פסק הרמב"ם (הי שנגות ו-ד) דחייב אשם מעילה, שהרי נהנה מן ההקדש בשגגה ע"ש. ואמאי לא נימא כיון דאכילת איסור לא חשיב הנאה משום חלב ויום הכיפורים, ומעילה ילפינן

לחולין, והא לא נהנה כלל שהרי מעורב בו איסור אחר של מוקצה, אלא ודאי דבאיסור דרבנן לא אמרינן דנפשו קצה, וכיון שאיסור מוקצה אינו רק מדרבנן, לכך חשיב הנאה ויצא לחולין ע"כ.

ובשו"ת אבני ציון (ח"א סימן נה) כתב ליישב, על פי מה שכתוב ברמב"ם (שם יז) השוגג שאכל תרומה ביום הכיפורים משלם קרן וחומש. וקשה מאי שנא איסור נזיר מאיסור יום הכיפורים, דנזיר אינו משלם חומש. ותירץ בספר החיים (או"ח סימן תריב) לחלק בין אוכל דבר שהוא אסור מצד עצמו, ובין אוכל דבר היתר בזמן איסור, כמו יום הכיפורים, דהזמן גורם האיסור ואין נפשו קצה ע"כ [וכן כתב בשו"ת קול אריה סימן עד, בשם אחרונים, ובדברי מלכיאל ח"א סימן כז]. ואם כן איסור מוקצה הא יומא הוא דקא גרים האיסור, ושפיר הוי הנאה, ויוצא השופר לחולין ע"כ.

*

ובחזון נחום (תרומות שם) כתב לדייק מלשון הרמב"ם שכתב המאכיל את הפועלין תרומה, הם משלמין קרן וחומש מפני שהן יבשוגגין, משמע דלאו שוגגין ממש, אלא שהן יודעין שדבר זה תרומה הוא, אלא שהבעל הבית התעה אותם באיזה טענה שמתרין הן לאכול תרומה ושמעו לו

בשו"ת שאגת אריה (סימן עו) שהעלה בן דבמעילה חייב גם שלא כדרך הנאתו, וכן הוא בתוספות (ובחים עא. ד"ה אפילו), ובתוספות (מנהדרין פ. ד"ה בשור) ע"ש.

והנה בשו"ת לחם שלמה (או"ח סימן די אות י"י) כתב, דהא דאמרינן נפשו קצה באכילת איסור, היינו דלא הוי הנאה גמורה להתחייב עליה, אבל לא גרע משלא כדרך הנאתן ע"ש. ואם בן יש לומר דרק בתרומה כתב הרמב"ם דנזיר השותה יין של תרומה פטור מחומש, דכיון דכתיב ביה ואיש כי יאכל קודש בשגגה, והאוכל שלא כדרך אכילה פטור, על בן גם בנפשו קצה מצד אכילת איסור הכרוך בה, כגון איסור נזירות, גם בן פטור, דזה הוי כמו שלא כדרך אכילה. אבל גבי מעילה דלא כתב רחמנא אכילה בגופיה, לומר שלוקין עליו אף שלא כדרך אכילתו, על בן כאשר כרוך בהקדש איסור מצד אחר, ונפשו קצה בו, גם בן חייב. ולכן שפיר יש אוכל אכילה אחת וחייבין עלה ארבעה חטאות ואשם אחד, דהגם דאכילת איסור של חלב ויום הכיפורים נפשו קצה בו, מכל מקום במעילה חייב גם שלא כדרך הנאתו. וממילא אתי שפיר גם קושיית הישועות יעקב בשופר של עולה דמעל בו, הגם דיש בו איסור הנאה מצד מוקצה ונפשו קצה, מכל מקום דין מעילה יש גם בזה, כמו שלא כדרך הנאתו.

חטא חטא מתרומה, ובנזיר ששתה תרומה בשוגג פטור דלאו נהנה הוא ע"כ.

ונראה דהרמב"ם לא כתב דאם איסור אחר כרוך ביה דפטור, אלא בתרומה ולא לגבי מעילה, דהנה בגמרא (פסחים כו) אמרו על רבי יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצלו של היכל ודורש כל היום כולו, וקא מכוין ליהנות מצל הקודש, דשאני היכל דלתוכו עשוי, ואין הנאת צלו נאסרת שאין זה דרך הנאתו. והקשו בתוספות ואם תאמר והא לא כתיב אכילה במעילה, ואפילו שלא כדרך הנאה יהא אסור. [וכמו שאמר אב"י לעיל (כד) דהכל מודים בכלאי הכרם שלוקין עליהם אפילו שלא כדרך הנאתו, מאי טעמא משום דלא כתיב בהו אכילה]. ותירצו דמעילה ילפינן חטא חטא מתרומה (פסחים לג.), ובתרומה כתיב אכילה ע"כ. ועל פי זה כתב בהגהות רעק"א (על השער המלך הלכות אישות ה-א) דבזה שפיר מובן הא דלא חש אב"י להדיחו של רבא דשאני היכל דלתוכו עשוי, דאב"י לשימתו שם (כה) דבבשר בחלב אסור שלא כדרך הנאה, אף על גב דילפינן לה מנבילה, מכל מקום להכי לא כתב אכילה בגופו לומר שלוקין עליו אפילו שלא כדרך הנאתו ע"ש, ואם בן גם במעילה דלא כתוב ביה אכילה בגופו, אף על גב דילפינן חטא חטא מתרומה, חייב בו גם שלא כדרך הנאתו, ולא מהני להתיר הא דהיכל לתוכו עשוי עכ"ד. - ובגליון הש"ס (פסחים שם) ציין לעיין

אלא גם ביום טוב שני סבירא ליה לרבי יוחנן דלא יצא, משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה. אמנם שמואל פליג עליה ואמר, לא שנו אלא ביום טוב ראשון, אבל ביום טוב שני מתוך שיוצא בשאול [דלא כתיב לכם] יוצא נמו בגזול ע"כ. וכתבו התוס' (בדיה מתוך) דבאמת גם שמואל מודה דיש לחוש אמצוה הבאה בעבירה, אלא הכא דוקא שהוא מדרבנן לא חייש אמצוה הבאה בעבירה ע"כ. ואם כן יש לנו פלוגתא אי במצוה דרבנן חיישינן על מצוה הבאה בעבירה.

ובשו"ת נודע ביהודה (או"ח סימן קלד), בתשובה מבן המחבר, הקשה דלכאורה למה לא סבירא ליה שמואל גם במצוה דרבנן מצוה הבאה בעבירה, למה לא נימא כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון. וכן הקשה בשו"ת שאגת אריה (סימן צט). וכתב דיש מחלוקת הראשונים אי מצוה הבאה בעבירה פסול מן התורה או רק מדרבנן, דבתוס' (פוכה ט: בדיה ההוא) הקשו דלמה לן קרא דסוכה גזולה פסול דכתיב חג הסוכות תעשה לך (דברים טז:ג) למעומי גזולה, תיפוק ליה משום דהוי מצוה הבאה בעבירה. ותירצו דטעמא דמצוה הבאה בעבירה לאו דאורייתא אלא דרבנן ע"כ. אמנם בתוס' (שם ל: ד"ה משום) מבואר דפסול מן התורה ע"ש.

ומעתה יש לומר דרבי יוחנן ושמואל פליגי בזה אי הך מצוה הבאה

ובספר גור אריה יהודה (קונטרס המועדים סימן ט"ז אות ו') העיר בהא דשופר של עולה אם תקע יצא וכו', דכיון דמעל נפקא לחולין. וקשה דמאי פסקא, הא דרשו חז"ל (חולין יג:) איש איש וגוי אשר יקריב קרבנו (ויקרא כב-יח), לרבות העובדי כוכבים שנודרין נדרים ונדבות כישראל ע"כ. וקיימא לן (זבחים מה. ותמורה ב:) דאין מועלין בקדשי עכו"ם, אם כן בשופר של עולה כזה לא יצא דלא נפיק לחולין, ולמה אמר רב יהודה סתם בשופר של עולה יצא ע"כ.

עוד הקשה בשו"ת מהרי"א (או"ח סימן קעא) בשם בעל היריעות שלמה, לפי שימת הרשב"א (שבת כט.) דמוקצה אסור בהנאה, אם כן כיון דלכתחלה לא יתקע בשופר של עולה דהוי הקדש, הוי ליה השופר מוקצה בכניסת החג, ואם כן למה יוצא בשופר של עולה דכיון דמעל בה נפקא לחולין, הא מיגו דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא, ואסור בהנאה כל היום משום מוקצה אף דנפיק בתקיעתו לחולין, ולמה יוצא בה ע"כ.

ונראה דחדא קושיא מתורצת בחברתה, דהנה ברישב"א פירש הא דאמרינן הכא דאם עבד איסורא בתקיעתו דלא יצא, דהוא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה ע"ש. ושורש הדברים הוא בגמרא (פוכה ל:) דבלולב הגזול לא יצא, לא מיבעיא ביום טוב ראשון דכתיב ולקחתם לכם (ויקרא כג-ט),

איסור מוקצה לא איכפת ליה, דכיון דהוא רק עבירה מדרבנן, הוי ליה תרתי דרבנן, ולא חיישינן על מצוה הבאה בעבירה בעבירה מדרבנן, אלא במקום שיש איסור תורה, ואין לחוש בשופר של עולה אלא על איסור מעילה דהוא דאורייתא, וכיון דלכי תקע נפקא ליה לחולין ליבא עוד איסור מעילה, ועל כן שפיר יצא.

וממילא מיושב גם קושיית הגור אריה יהודה דלמה פסק ותנא בשופר של עולה יצא, הא בשופר של עולה בקדשי עכו"ם לא יוצא לחולין, והוי לן למימר דבזה לא יצא. אך הרי מבואר בגמרא (זבחים שם) דקדשי עכו"ם אין בה מעילה דאורייתא, אלא מדרבנן אסור ליהנות ממנה (ועיין בתוספות תמורה ג. ד"ה לא). ואם כן התוקע בשופר של עולת עכו"ם, אין בו איסור דאורייתא אלא דרבנן, ובזה הרי סבירא ליה לרב יהודה דלא אמרינן מצוה הבאה בעבירה דהא מהאי טעמא לא חש בשופר של עולה משום איסור מקצה, ועל כן שפיר יוצא בעולת עכו"ם, גם אם לא נפק לחולין.

ומעתה שפיר קאמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע, ואם תקע יצא, ופסק ותנא כן בכל סוגי עולה, הן בקדשי ישראל והן בקדשי עכו"ם, דלכתחלה לא יתקע בהן, דבקדשי ישראל יש איסור מעילה מן התורה,

בעבירה הוא מן התורה או מדרבנן, דרבי יוחנן סבר דאינו יוצא מצוה הבאה בעבירה הוא מן התורה, ולכך ביום טוב שני אף שעיקרו דרבנן גם כן אינו יוצא בגזול משום מצוה הבאה בעבירה, דכל מה דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון. אבל שמואל סבר דגוף הדין מצוה הבאה בעבירה הוא רק מדרבנן, ולכך מוקי מתניתין רק ביום טוב ראשון, אבל ביום טוב שני שעיקרו הוא דרבנן יוצא בגזול, דתרתי לא עבדי, שחייב לולב ביום טוב שני אינו מן התורה רק מדרבנן, ופסול גזול משום מצוה הבאה בעבירה הוא גם כן רק מדרבנן, ולתרתי דרבנן לא מחמרינן ע"כ.

ולפי זה יש לומר, דכמו כן במצוה דאורייתא אבל העבירה הוא רק מדרבנן, אי יש בזה פסול משום מצוה הבאה בעבירה, תליא גם כן במחלוקת זו, דאי פסול מצוה הבאה בעבירה הוא מן התורה, אם כן הגם דהעבירה הוא רק מדרבנן, מכל מקום כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון, ואינו יוצא. אבל אי פסול מצוה הבאה בעבירה הוא רק מדרבנן, שפיר יוצא אם העבירה הוא גם כן רק מדרבנן, דתרתי לא עבדי, ולא מחמרינן לתרתי מדרבנן.

ומעתה שפיר מיושב קושיית המהרי"א, דיש לומר דסבירא ליה לרב יהודה דמצוה הבאה בעבירה הוא רק פסול דרבנן, ועל כן

דבשעת שיטוח וניעור שהוא עוסק במצוה, פטור למיתב ריפתא לעניא, דעוסק במצוה פטור מן המצוה. אם כן אמאי הנודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו, ואמאי, הא מתהני בשעה שהוא תוקע ועוסק במצוה, שפטור למיתב ריפתא לעניא. ותירצו דיכול הוא לכון לתקוע בעת שלא יבא שם עני באותו שעה עיי"כ. ולפי זה תקשה בשופר של עולה, הא נהנה פרוטה דרב יוסף משופר של הקדש בשעה שתוקע. והכא ליכא למימר כתירוץ התוספות שמתכוין לתקוע בשעה שלא יבא עני, כיון דעל כרחך מיירי בשוגג, דכמויד ליכא מעילה (כמבואר בתוספות ד"ה לא), וכיון שלא היה יודע אם הוא של הקדש, מאין היה יודע ליהזר ולכוין לתקוע בשעה שלא יבוא עני עיי"כ.

ונראה דהתוספות מעיקרא לא הקשו רק על דין מודר הנאה מחבירו, ולא מהתקוע בשופר של עולה, הקודמת בסוגייתנו קודם דין מודר הנאה. והוא, דשאני מודר הנאה, שאסור עליו כל ההנאות שבאים על ידו, גם כאשר לא נהנה מגופו של המודר ממש או מממונו, אלא כל מידי דמשתרשי ליה מיניה נאסר עליו ועל כן נאסר אם מרויח על ידו פרוטה דרב יוסף. אבל בהקדש איסורו הוא רק כשנהנה משימוש גוף החפץ של הקדש ממש, אבל לא מה שמרויח הנאה על ידו, והוא דומיא

ובקדשי עכו"ם יש איסור מעילה מדרבנן, אבל אם תקע יצא בשניהם, לא מיבעיא בקדשי עכו"ם דיצא, דהוי רק איסור דרבנן ואין בו משום מצוה הבאה בעבירה כלל, אלא אפילו בקדשי ישראל דאיכא איסור דאורייתא, מכל מקום לכי תקע בה נפקא לחולין, ושפיר יצא בהתקיעות.

ומכל מקום בשופר של שלמים לא יצא, דשלמים לאו בני מעילה נינהו, ולא נפקי לחולין. והיינו דגם דאינו בני מעילה, מכל מקום מבואר בתוספות (גדרים י' בדיה אדם) דאיסור דאורייתא איכא במעילתו, והביא ראיה מסוגיא זו דבשופר של שלמים אם תקע לא יצא משום דאיסורא רכיב עליה עיי"ש. (וכן מבואר במשנה למלך הי מעילה ב-א). ועל כן שפיר יש בשופר של שלמים מצוה הבאה בעבירה דאורייתא. ואין להקשות בקדשי עכו"ם למה לא יצא בשופר של שלמים, הא איסור מעילה בהו הוי רק דרבנן, דזה אינו דהא אמרינן (מנחות עג) דעכו"ם שנדר קרבן שלמים, עולות הן, אם כן לא יתכן קרבן שלמים בקדשי עכו"ם.

*

ובישועות יעקב (שם) הקשה עוד, לפי מה שהקשו התוספות (שבועות מד:) לרב יוסף דסבירא ליה דשומר אבידה הוי שומר שכר, משום

שם שנשאר בחקושיא. אך כל זה הוא רק לשיטתו שם דמעמא דמועל בתקיעתו, משום דסבירא ליה להסוגיא כאן דיש בקול דין מעילה, ודלא כדאמרינן (פסחים כו.) דאין בקול דין מעילה, ועל כן שפיר הקשה דמועל בתחילת התקיעה, ושוב יוצא בסופו. ואם כן יש לומר דלקושטא דמילתא זהו באמת מעמו של רב יהודה דיצא. אבל רבא סבירא ליה דבקול ליכא מעילה, והמעילה הוא רק מקיום המצוה, על כן לא יצא לחולין רק בגמר התקיעה, ושפיר אמר אימת מעל לבתר דתקע. [שוב ראיתי במעם המלך (הלכות לולב ח-א) שכתב כן].

אך יש לומר עוד, דהנה ידוע חקירת האחרונים, למאן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה (יומא עד.), אי גם לגבי מצוה אמרינן דבקיום חצי שיעור יש מצוה (עיין משנה למלך הלכות חמין ומצה א-ז בסופו). ולכאורה יש לומר דזה תליא בכיאות הסברא דחצי שיעור אסור מן התורה משום דחזי לאצטרופי. דהנה בפרי מגדים (יו"ד סימן סה מ"ז סק"ה) ביאר דזהו מטעם גדר וסייג, דכיון דחצי שיעור חזי לאצטרופי לשיעור שלם, לכן אסרה תורה גם חצי שיעור כדי שלא יבוא לאכול שיעור שלם ע"ש. ומברא זו שייך רק לגבי איסור, דעושין משמרת למשמרת שלא להכשל באיסור, אבל בחצי שיעור דאכילת מצה אין בה שום קיום מצוה עד שיאכל כזית.

דאיסור גזל ממון גבוה, שמשתמש בהחפץ של הקדש, ולא ממה שבא לו הנאה צדדית מחפץ של הקדש. ומהאי מעמא קול ומראה וריח אין בו משום מעילה (פסחים כו.), שהנאתו אינו מחסר כלום מהקדש, הוי כמו זה נהנה וזה לא חסר. והגם דשם מעילה ליכא אבל איסורא דרבנן איכא (פסחים שם), דהתם על כל פנים משתמש בחפץ של הקדש בעצם ליהנות מהקול ומראה וריח, אבל הכא הוי רק הנאה צדדית שאין בה שימוש עם החפץ כלל. ועל כן בשופר של עולה, הגם שמרויח על ידו פרוטה דרב יוסף אין בו איסור של הנאת הגוף מהקדש, כי בהשימוש עצמו של השופר אין לו הנאה. ושפיר הקשו התוספות רק ממודר הנאה, אבל מדין שופר של עולה מעיקרא לא קשיא להו.

*

והנה בעיקר המחלוקת בין רב יהודה עם רבא אי יצא בשופר של עולה, דרב יהודה סבירא ליה דיצא לחולין ושפיר יוצא בה, ורבא מקשה עלה דלא יצא לחולין אלא בסופו, וכי תקע באיסורא תקע. ולכאורה שפיר קאמר ליה רבא לרב יהודה. ונראה דבספר יום תרועה בסוגיין הקשה דמה פריך ליה רבה, אימא דמעל בתחלת תקיעה, ויוצא בסוף תקיעה, ומיירי דסוף תקיעה היה בו שיעור תקיעה, דסבירא ליה להטור (סימן תקפו) דיוצא גם בסוף תקיעה לבד, עיין

סברא זו, על כרחך דגם בחצי שיעור של מצוה מוכרח לומר דיש קיום מצוה קצת בכל חצי שיעור שאוכל, דאם לא כן איך יצטרף בכזית של אכילת פרס, מה שאכל מתחלה שהיה רק אכילה של רשות.

ומענתה יש לומר דרב יהודה הוי סבירא ליה דגם בחצי שיעור של תקיעה יש קיום מצוה בכל כח שתוקע, אלא שלא נגמרה מצותו בשלימותה עד שיאריך בה כשיעור תרועה. וכיון דמצוה עביד תיכף בתחלת תקיעתו, הרי נחנה מאותה מצוה ויצא לחולין, ושוב יוצא אחר כך בהמשך התקיעה. ורבא סבירא ליה דחצי שיעור במצות עשה אין בה שום מצוה, ולא מעל אלא לכי תקע. [אבל באמת יש לדחות, דממה נפשך, אם התחלת התקיעה נחשבת למצוה, אם כן גם בזה נימא דהוי מצוה הבאה בעבירה, ולא יוצא בה גם מצוה כל דהוא. וקשה לחלק דעל מצוה כל דהוא, דלא הוי מצוה גמורה, לית בה פסול מצוה הבאה בעבירה, כיון דבלאו הכי לא יוצא בה ידי חובתו].

אך יש בזה גם פירוש אחר, והוא, דהרי קיימא לן כזית בכדי אכילת פרס מצטרף, ואם אכל מעט ואחר כך עוד מעט, אם היה בתוך זמן של אכילת פרס חייב מלקות או כרת. וזה שייך רק אם חצי שיעור על כל פנים אסור מן התורה, על כן מצטרפין כולן לאכילה אחת להתחייב, דהוי כאכלן כולן בבת אחת. אבל אי נימא חצי שיעור מותר מן התורה, ומותר לכתחלה לאכול חצי שיעור, אם כן בעת שאכל מעט מתחלה אכל בהיתר גמור, ואם כן איך שייך לומר דאם אחר כך אוכל עוד חצי שיעור יתחייב על החצי שיעור הראשון, אשר בעת שאכלו היה היתר גמור, וכעת אינו עוד בעולם שיחול עליו האיסור. וזהו שאמר רבי יוחנן דכיון דחזי לאצטרופי איסורא קאכל, רצה לומר כיון דחזינן דחזי החצי שיעור הזה לענין צירוף שיעור שלם, שאם יאכל עוד חצי שיעור בכדי אכילת פרס חייב למפרע, זהו ההוכחה דעל כרחך גם מתחלה קאכל איסורא. (ועיין בסברא זו ביד המלך (פי"ח מהי חמץ ומצה), ובשו"ת קול אריה (סימן ע"ז) ועוד). ולפי

* * *

דרוש לשבת שובה

להשצעה קרואים צכל אופן שרונה, ופרשה זו מיוחדת שמילקו חז"ל עממם את הפרשה להשצעה קרואים, ונתנו סימן לזה 'הזיו לך' (ראש השנה

האזינו השמים והדברה ותשמע הארץ אמרי פי (לז-א). חנו קורין צכל שצת שצעה קרואים לתורה, ויכולים לחלק הפסוקים

ליתן חיזוק לעוברי עזירה שידעו ויכירו עד היכן הם יכולים עוד להגיע, ולא להתייחס מהתשובה, חילקו הקריאה לרמו 'הזיו לך', תשים אל לבך ותזכור כי מונח עדיין לפניך האפשרות להגיע לידי מדה שיהא זיו אור מלמעלה נסוך על פינך, לדזיו ליה כבר צתיה, ומזה יקח חיזוק לקבל דברי תוכחה ולשנות מעשיו לטובה.

וּבְרָאָה צטעם שמאיר עליו אור גדול, דאיתא בגמרא (פסחים קיט.) מאי דכתיב (יחזקאל ח-ט) וידי אדם מתחת כנפיהם, ידו כתיב, זה ידו של הקצ"ה שהוא פרוסה תחת כנפי החיות, כדי לקבל צעלי תשובה, מפני מדת הדין [שמקטרגת ואומרת לא תקבלם והוא מקבלם צטת] ע"כ. ואם כן הצעל תשובה מכוסה ומוסתר צלל ידו של הקצ"ה, אשר נאמר על ה', כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא (דברים ט-א), ואמר הכתוב צית יעקב לכו ונלכה באור ה' (ישעיה כ-ה), והעומד סמוך לאש מאיר על פניו אור גדול, על כן מאור זיו השכינה מאיר אור על סביביו, ולכן הצעלי תשובה שהם מוסתרים סביבות האור ההוא, מאיר עליהם מאור זיו השכינה. וזה שנאמר (תהלים פט-טז) אשרי העם יודעי תרועה, שידעים לרעות את צוראם בתרועה (ויק"ר טז-ד), ועל ידי התשובה ה' באור פינך יהלכון, הם הולכים עם אור פני ה' הנסוך עליהם.

לא). ונריך ציבור הכוונה צוה. ונראה דאיתא בגמרא (שבת נו:) אמר רב אין לך גדול בצעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו, ואחד בדורנו, ומנו, אבא אבא דרבי ירמיה בר אבא. אמר רב יוסף ועוד אחד בדורנו, ומנו עוקבן בר נחמיה ריש גלותא, והיינו נתן לויתא ע"כ. וכתבו התוס' שם דרבינו תם אומר דאמרינן צמדראש שהיה נר דלוק על ראשו ע"כ. ובגמרא (סנהדרין לא:) שלחו ליה למר עוקבא לדזיו ליה כבר צתיה שלם. ופירש רש"י כמשה שהוא בן צתיה, למי שמקרינ עור פניו כמשה רבינו וכו'. לדזיו ליה, על שם שהיה חכם, וכתיב (קהלת ח-א) חכמת אדם תאיר פניו. ומנאמי צספר אגדה שהיה מר עוקבא צעל תשובה, ונתן עיניו באשה אחת, ועלה לבו טינא ונפל בחולי, ואשת איש היתה, לימים הוצרכה ללוות ממנו, ומתוך דוחקה נתרצית לו, וכבש יצרו ופטרה לשלום, ונתרפא, וכשהיה יואל לשוק היה נר דלוק צראשו מן השמים, ועל שם כך קרי ליה רבי נתן לויתא, הכא נמי להכי כתבו ליה הכי, על שם האור שהיה זורח עליו ע"כ. הרי לנו גודל מעלת הצעל תשובה שזוכה לנר דלוק על ראשו. ונסוך על פניו אור נפלא, לדזיו ליה כבר צתיה.

וּבְהִיּוֹת שְׁפָרְשָׁה זו היא סיום תוכחותיו של משה לישראל, שעורר אותם לתשובה, על כן כדי

*

קהל ישראל את דברי השירה הזאת
עד 'תומס' (לא-ל), שכולם נעשו
תמימים צמעשיהם צשמעם דיצורי
קדוש ה'.

ועל זה התפלל דוד המלך באמרו,
הקם לעדך אמרתך אשר
ליראתך (מהלים קיט-לח), שה' יתן צפיו
אומר ודברים כאלה שיעוררו ליראה
את ה'. והיה כולל בתפלתו, שמה
שהוא אומר ודורש לא יהיו הדיבורים
לצטלה, אלא יכנסו הדברים באוני
השומעים ויעשו רושם, ויהיה להם
קיום. והו' 'הקם' לעדך אמרתך אשר
ליראתך.

*

ויאמר משה וידבר את הדברים האלה
אל כל ישראל (לא-ל). במדרש
תנחומא אין וילך אלא לשון תוכחה
שנאמר (מהלים מו-ט) לכו חזו מפעלות
אלקים ע"כ. יש להבין הלא הוכיחם
משה גם עד עתה, וציתר שאת מעת
שהתחיל לבאר להם משנה תורה,
וכמצואר בריש הספר, אלה הדברים
אשר דבר משה אל כל ישראל במדבר
בערבה וגו' (דברים א-ה), וברש"י לפי
שהן דברי תוכחות, ומנה כל המקומות
שהכעיסו לפני המקום בהן וכו' ע"ש.
ואם כן מה נתחדש ציומו האחרון
שאמר וילך משה, אין וילך אלא דברי
תוכחה.

והתפלה משה, יערוף כמטר לקחי
תול כטל אמרתי, כשעירים
עלי דשא וכרביצים עלי עשב (לז-ז).
הזכיר דשא ועשב, ולא אמר עלי דגן
וגפן. והוא כי המטר היורד על שדה
תצואה או פירות, לא יעשו הגשמים
רושם עליה, אלא אם כן הכין את
הארץ תחלה, בחרישה וזריעה וניכוש
ועידור, ואחר כל זה כשיורד המטר
עליה, אז המטר מנמיח אותה לעשות
פירות. לא כן שדה של עשב ודשא,
גם קרקע עולם שאינה נעבדת לא
בחרישה ולא בזריעה, עושה פירות,
ומוציאה דשא ועשב. ולכן כאשר משה
התחיל לומר שירתו בדברי תוכחה
ציומו האחרון, אמר להם לישראל,
האנשים הללו שהכינו את ענמם
מתחלה באתערותא דלצא לקבל
הדברים, והם משתוקקים לשמוע דבר
ה' לקבל חיזוק יותר, בודאי
שהדיבורים הללו יעשה רושם עליהם,
יחיו דגן ויפרחו כגפן ויהי כזית הודו.
אלא גם אותן שלא הכינו את ענמם,
אני מתפלל ומבקש רחמים, יערוף
כמטר לקחי תול כטל אמרתי, שיעשה
לקחי ואמרתי גם עליהם רושם,
כשעירים עלי דשא וכרביצים עלי עשב,
אשר המטר מנמיח הדשא והעשב גם
בלי הכנה של חרישה ועידור, כן
ישפיעו הדברים עליהם ויעשו רושם.
ואמר הכתוב, וידבר משה באוני כלי

במשנה תורה, לא נלטה משה מפי ה' רק בערבות מואב, ולא היו נהוגים במדבר כל הארבעים שנה. והארכנו בזה במקום אחר (עיי' שמו' ראש ח"ט פ' נזרים ר"ג). ומעתה לפי דברי הרמב"ן, שצפרשתנו (ל-יא) נאמרה מלות התשובה, וגם הבטחת ה' שיתקבל התשובה למחות את החטא, כי ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך, והוא במה שאמר משה לישראל, והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיתך ה' אלקיך שמה, ושבת עד ה' אלקיך ושמעתי בקול וגו', ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך וגו', והוסיף ה' אלקיך בכל מעשה ידך וגו'. ופירש הרמב"ן דמה שאמר והשבות אל לבבך, ושבת עד ה' אלקיך, הוא מנחה, שיטוה אותו לעשות כן. ונאמרה בלשון הבינוני לרמוז בהבטחה כי עתיד הדבר להיות כן. ועל זה סיים הכתוב, כי המנחה הזאת (של תשובה) אשר אנכי מצוך היום לא נפלאה הוא ממך ולא רחוקה הוא, אבל קרוב אליך הדבר מאד בכל עת ובכל מקום, צפוף ובלבבך לעשותו עכ"ל. — ולפי זה לא ניתנה מנחה התשובה, היינו הציורי של תשובה, וההבטחה שהתשובה לבדה מועיל שימחק החטא לגמרי, עד כי בתשובה גרידא ישוב ה' לשוש עליך לטוב כאשר שש על אבותיך, עד חוס שנת ארבעים במדבר, ציומו האחרון של חיי משה.

וַלְעִיף צַפְרֶשֶׁת (ל-טו) אמר משה לישראל, ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. ויש להבין הלא ארבעים שנה לימד זאת משה לישראל להבין ולהשכיל טוב התורה אשר רק דרכיה הם דרכי חיים, ובה כרוכה כל הטובות, אם צחוקתי תלכו ונתתי גשמיכם בעתם, ולמה אמר כעת ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב וגו'. ושוב הכפיל להם, החיים והמות נתתי לפניך וגו', ובחרת בחיים וגו', להבהיר את ה' אלקיך וגו', כי הוא חייך ואורך ימך וגו' (ל-טז). ויש להבין כפל הלשון כי הוא 'חייך ואורך ימך'.

וּבְרָאָה, כי מצינו במדבר כשחטאו ישראל, בעשרה נסיונות שניסו אבותינו את ה', פגעה בהם מיד מדת הדין בעיצומה, עד כדי כליון של הכלל ישראל. בחטא העגל נאמר, ויחר אפי בהם ואכלם (שמות לז-י), וכמו כן במרגלים מתו כל הדור ההוא, ובמחלוקת קרח אמר הרימו מתוך העדה הזאת ואכלה אותם כרגע (במדבר יז-י), אשר לא מצינו כזאת אחר כך בשום חטא, שינא חרון אף ה' כל כך על ישראל, אלא הקב"ה מאריך אף, ובסופו גבה דיליה. וטעמא בעי.

ויש' לומר לידוע שיטת כמה ראשונים, שהמנות שנאמרו

מחשבות אדם ומחזולותיו, ואין צידו לתקן, דינו ועונשו כאילו נפסק כבר, ומה יש צידו לעשות. ולכן דברי התוכחה לא התקבלו על החטא שעבר, רק הועילו שלא יחזור לעשותו שוב. אצל כעת שהודיע להם משה כח התשובה, שהבטיח ה' שאחר התשובה ישוב ה' לשוש עליך כאשר שש על אבותיו, ומעתה קרוב אליך הדבר מאוד בפין ובלבבך לעשותו, נפתח לישראל עולם חדש, יכולים עדיין לתקן הכל, וגם כל ימיו שעברו בחטא יוכל עדיין להעלותם. אז וילך משה וידבר את הדברים האלה אל כל ישראל, אין וילך אלא תוכחה, אלה פוסל את הראשונות, יכולים אחס לתקן הכל, למחות ולפסול כל המעשים רעים בהרהור תשובה אחת אמיתי, והתוכחה כעת יש לה משמעות אחרת לגמרי, שיוכל להתקבל על לב כל אחד ואחד, על כן חזר משה להוכיחם כעת ציטר שאת.

*

ידועים הדברים כי צימי קדם, עוד דבור שלפנינו, כאשר הגיעו הימים הנוראים היתה התעוררות רב בקרב ישראל, ומתחלת חודש אלול ימי הרחמים והרחון היה ניכר על כל אחד רצינות, והרבו בתפלה ובמעשים טובים, ובעלי כח הרבו גם צום ותעניות, ובעו"ה נחלשו הדברים צימינו, עד שכמה פעמים כמעט לא ניכר שינוי צימים הללו משאר ימי

ואם כי מצינו עוד באדם הראשון שאמר עשיתי תשובה ונתפשרתי (צ"ר כז-ג), לא היה זה אלא בדרך חנינה, שהחוטא גם נגד מלך בשר ודם יוכל המלך לחון אותו ברצונו, ואין מזה הכרח שהתשובה מתקבלת בכל אדם. אצל צפרשה זו יש הבטחה מה' שצפשה שישראל יעשו תשובה, יקבל את התשובה מכל אחד, גם מרשע גמור כל ימיו, והותיר ה' אלקיך בכל מעשה ידיך, כי ישוב ה' לשוש עליך, ולא יזכרו לו חטאיו עוד. ולכן כל ארבעים שנה צמדבר בעוד שלא נכטוו על מנצות התשובה של ושת עד ה' אלקיך, ולא הוצטחו שכת התשובה מתקבלת בדרך הנהגה וחוק מה', לא היה מועיל תשובה, רק יוס הכיפורים היתה מכפרת, ועל כן בשעת החטא, אס כי התחרטו אחר כך עליה, פגעה בהם מדת הדין, לא כן מאז והלאה יש לנו כח התשובה, שצחרטה על העבר, ומתודה על חטאו, ומקבל על עצמו שלא ישוב לכסלה, מתכפר החטא, על כן אין העונש בא תיכף בעת החטא, ובהרהורי תשובה נחלש עומק החטא.

ולבן כל השנים צמדבר בעוד שלא נתגלה לישראל הבטחת כח התשובה שמתקבלת ומכפרת עון, כאשר האדם היה נכשל בחטא, הרגיש עצמו נאצד מעולמו, אי אפשר למעלה לכפור את החטא, הכל גלוי וידוע לפניו,

זכותם, ושוכר לו פרקליטין (לאיערם) שימציאו לו זכותם קטנים וגדולים, כי מכיר שזוה יוכל לזכות במשפט, או שיוציאו אותו לחירות לגמרי, או שעל כל פנים יקילו לו צדינו. אבל אחר שנתזרר לו שהסכויים לזכות הם פעוטים, ומכל שקן אחר שיצא כבר משפטו ונאשם, ואי אפשר לו לערער עליו, אז לא מרעיש עוד, כי מה יוכל כבר לעשות, ומקבל את הדין על עצמו בעל כרחו, והולך כלאן לשחיטה, כי מכיר שלא יועיל לו שום דבר.

היהודים צדור הקדום, ידעו והכירו גודל ועומק מהות החטא, וחומר הדין עליו, אבל האמינו בכל לבם כי צידם להטות הדין לטוב, כל הוספה בתורה ותפלה ותשובה ומעשים טובים יוכל להטות הדין לטובתו, כי אין ה' ממאס שום דבר טוב שהאדם עושה, ואינו מקפח שכר כל צריה, והכינו את ענמם קודם בוא יום הדין, בכמה מאות מומורים של תהלים, אלפי תפלות ובקשות, שעות של לימוד התורה, עשיית חסד בגופם וממונם, כוסות של דמעות שאינם נשלכות, כי הכירו לדעת את האמת שכל נקודה שיוסיפו בזה יסייע להם בזדאות צעת המשפט, כל תיבה של תורה ותפלה, כל דמעה, כל אנחה משברון לבו על מנצו, ישנה את דינו בצירור צלי שום ספק לטובה ולצרכה.

השנה. ובפשטות הסיבה היא, כי בימינו הטירדות המרובות מזבלים את הראש, ואין נותנים ישוב הדעת להאדם לחשוב חשבון נפשו. כי בימים הקדמונים רובם של הכלל ישראל היו יושבים בכפרים וערים קטנים, וחזק מעבודת הפרנסה כמעט לא היו טרודים בשום דבר, לא היה טלפון לדבר ולשמוע, כמעט לא שמעו שום חדשות מבחוץ, לא היה ראדיא המביאים חדשות, וגם עסק הפרנסה לא היה ציגיעת הראש כל כך כמו בימינו, אלא יגיעת כפיים, והיה מחשבת ראשם פנויה להתזוננות ולחשבון הנפש ולהרהורי תשובה ועבודת ה'. לא כן הטירדות כהיום, אדם שומע ציום אחד מה שלא שמעו אז במשך כל החודש. וכל מה שאירע מקרה העולם עד קצהו מגיע החדשות תיכף, והראש מזולזל בהצלי הצללים, שמטררדו מלחשוב על תכליתו וחשבון נפשו. — וזהו גם הסיבה שאין בימינו גדולי התורה כמו צימי קדם, שהיה אז כל מחשבותיהם שקועים בתורה צלי שום טירדה והפסק, יום ולילה, לכן התורה כעת נלמדת למקוטעין, והראש מלא עם שמועות וחדשות המתחדשות יום יום.

אך יש עוד סיבה, כי אנו רואים במשפטי צער ודם, במלכותא דארעא, כאשר אדם נאשם באיזה חטא, הוא עושה כל מה שצידו להמציא לו

מתחת כסא כבודו לקבל חפילו פושעים, אם כן הלא נשאר צידו לתקן תמיד מה שעויות, ויוכל להעביר החטא מלפניו, שלא יזכר ולא יפקד, וכאשר הוא יושב שקט ושאנן ואינו חוזר בתשובה, אז התלווה עליו גדולה עד מאוד. והו שאלו מתאוננים, הלא אתה פותח יד בתשובה לקבל פושעים, ולכן נבהלה נפשינו מאוד, שאלו מחמיצין המתנה הטובה ההוא עכדה"ק.

ובזה נחזור לעניינינו, כי אותו יום גילה ה' למשה מצות תשובה, והצטחתו שיקבל אותה ויכפר צוה עונות בית ישראל. על כן אמר משה לצני ישראל, ראה נתתי לפניך 'היום' דייקא, את החיים ואת הטוב, אם אתם מקבלים וצוחרים בהמתנה של תשובה אשר אני מציא לכם היום, אז אתם יכולים לזכות לחיים ולטוב. אבל אם כעת אתם מוניחים גם האפשרות זו לתקן ולהעלות מעשיכם, אז צנחנה זו של תשובה יש מות ורע, כי לא רק שישפטו על ענש החטא, אלא יתוסף דין גם על מה שאתם משליכים האפשרות של תשובה, אשר קרוב אליך הדבר מאד צפיק ובלצבך לעשותו.

*

אנו מתפללים בכל יום (בחפלת ובה לאיון) הוא יפתח לבנו בתורתו, וישם בלבנו אהבתו ויראתו, למען לא

לא כן אנו, אין אנו מאמינים בגודל חיינו, מה תפלה אחת עושה רושם, וכל שכן הרבה, איזה חשיבות רב יש לכל מצוה שאנו עושין, ובכל פעולה טובה אנו נותנין כח צפמליא של מעלה לטובותינו. ולכן רואה האדם את עצמו ערום מזכויות, הוא מכיר שמשפטו אינם ונורא, אין מה לכפור או להטמין, הכל גלוי וידוע לפני צוהן כליות ולב, אבל לא מכיר שהוא העני והדל יש צידו לשנות, והוא משלים במצבו, יהיה כבר מה שיהיה, מה אוכל לעשות. ואם היה מכיר גודל הכח של תשובה ותפלה ולדקה גם מאדם פחות כמותו, היה מנצל כל רגע ורגע קודם יום הדין, להוסיף עוד איזה זכות, וכל מזמור של תהלים היה נחשב אלולו לרכוש גדול, כי אין ספק שמקיל את דינו צוה, שיתברך בשנה טובה ומתוקה.

ישמעתי פעם ממרן מסאטמאר זי"ע צמה שאומרים

בחפלה, הפותח יד בתשובה לקבל פושעים וחטאים נבהלה נפשינו מרוב עצבוננו, ולכאורה אדרבה זו מתנה טובה לנו שיכולים לשוב, ולמה נבהלה נפשינו. ואמר צפה קדשו, כי אם לא היה מהני תשובה, ואין תקנה לחוטא, אז אם אחר החטא אין האדם עושה שום פעולה, אין עליו תלווה, כי מה יש צידו לעשות, והוא גברא קטילא עומד ומצפה למשפטו. אבל כיון שה' הוא טוב וסלה, וחותר ידו

זודאי שהודיע להם שיש שני סוגי תשובות, חדא מיראת העונש שימיתהו ה' וינטרך ליתן דין וחשבון על מעשיו. וגם יש תשובה עילאה יותר, להעלות כל ימיו שעברו שיהיו ממולאים בזכיות על ידי התשובה מאהבת ה'. וזהו שאמר לישראל, החיים והמות נתתי לפניך, במצות תשובה שנתתי כעת לפניכם, אני נותן שני סוגי תשובה, יש תשובה מיראה מחמת מיתה והדינים שיתעוררו אז, ויש מאהבת החיים שרצונו להיות דבוק בחי החיים, וחוזר אליו מאהבת ה'. ואני מורה לכם 'וצחרת בחיים', ומפרש 'לאהבה את ה' אלקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו', שהתשובה תהא מאהבת ה' ודביקותו לשמוע בקולו, 'כי הוא חיך ואורך ימיו', שהתשובה הוא חיך. ולא עוד אלא שמרויח צוה גם 'אורך ימיו', שהימים של ימי חייו שעברו יוכל להעלותם ולמלאותם בזכיות, וצוה מתארכים ימיו, כי זוכה להעלות גם השנים שעברו.

*

והבני צוה לדבר בנושא כאוב מאוד, הן תמיד היו צמים בישראל שהיו צרה וצמאוקה, אשר אין אנו משיגים חשבונות של מעלה, וכל דרכיו נדק. היו צמים שנלקו בעניות ואציונות, משפחות שסבלו בילד חולה או אחד מהאבות. והיה ניכר זאת בצית המדרש צעת אמירת אצינו

ניגע לריק ולא נלד לבהלה. וחוך מפירושו הפשוט יש לומר, כי גדול כח התשובה, שאפילו היה רשע כל ימיו, וקודם מיתתו עשה תשובה, שאין זוכרין לו עונותיו (רמב"ם ה' תשובה א-ג). אבל אדם כזה לא הועיל כלום בחייו, הוא מגיע למעלה ערום וערטילאי, הן אמת שאין לו עצירות כי נתכפרו בתשובתו, אבל אין אמת גם מצות, והוא עומד בלא מצות ובלא עצירות, כמו יומו הראשון שנולד, ומה היה תכלית ירידתו לעולם, ומה היה חייו, אכילה ושתייה ושינה, ממש כמעשה בהמה. אבל יש מדריגה יתירה יותר בתשובה, והוא מי שזוכה לעשות תשובה מאהבת ה', שאז זדונות נעשו לו כזכיות (יומא פו:), ומתהפכין כל מעשיו שעשה במשך ימי חייו לזכיות, ואלו הן שנות האדם שמתהפכין עליו מרעה לטובה. ועל כן אנו מתפללים שיסם בלבנו אהבתו ויראתו, שיזכה לשני הסוגים של תשובה, לשוץ גם מתוך אהבת ה' ויראת רוממותו ית"ש, למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה, שלא תהא לידתו רק לצלות החיים צלי תכלית, וכל יגיעתו היתה לריק. אלא ישים בלבנו אהבתו, ובתשובה מאהבה יעלה גם את ימיו שעברו להיות מלאים בתורה ועבודת קונו.

והנה משה רבינו כאשר גילה לישראל כעת מצות התשובה,

אחון קשבת מאציו. וגם הזמנים שנמנע
האז עם הבן, הוא נכנס עם
הסעלפון צידו שנעשה אדוק צו, והוא
מכלה זמנו וטרוד עמו גם כאשר
יושב עם ילדיו. וכאשר אשתו או הבן
מדבר עמו, הוא שומע רק צחצי
האחון, ומשיב בצפה רפה, ואין ראשו
עמו שם, ועוד מבקש שלא יטרדו
אותו ויבלבלו, עד שהילד מרגיש כי
אין האב מעוניין עם הצעות שלו.
והמעט שמדברין ביחד הוא רק
ביקורת על מעשיו, תוכחה ומוסר על
לימודו ותפלתו והנהגתו.

אמת שנריכין האבות להוכיח ולחנך
את צניהם, אבל על כל מינוט
שאומר מוסר, נריך היה שיקדים
עשרים מינוט של קירבה ואהבה, ואז
ישיג התועלת באמירת המוסר. אבל
אם חסר הקדמה זו, מושב הבן שאין
להאבות הרגש אהבה אליו, ואין רונין
לראות את מעלותיו רק חסרונותיו,
ומתחיל למאס המוסר והביקורת
ששומע, עד שמתחיל לבקש לו אזהרים
מבחון. וכאשר האב רואה שאין לו
עם בנו הגדול שפה משותפת, זהו
בשביל שלא צנה צילדותו עמו קשר
של אהבה כראוי, ולכן סופו אין לו
ייחס הראוי עמו. ועל כן על פי רוב
הם מרגישין הוקרה להאם ולא להאב,
כי האם היתה תמיד צבית ביחד עמו,
ומרגיש ומכיר יותר האהבה מהאם
עליו.

מלכנו, איך היו מבקשים רחמים
ושואגים בחפלה שלח רפואה שלימה
לחולי עמך, אצינו מלכנו כתבנו בספר
פרנסה וכלכלה. כהיום ניתוסף צרה
אחרת הכאובה יותר, יש הרבה צמים
שצניהם עוזבים את דרך התורה,
למחנה לשליש ולרביעי. ישנם שעדיין
הם בלבוש החיצוני, אבל פנימיותם
נרקב ונשרף, נכבה גחלת יהדותם,
ועוצרים על מנזרת ה'. ויש שפרקו
עול לגמרי, עד שהתערבו צגויים
וילמדו מעשיהם, לא תפלין, לא שבת,
ולא יום הכיפורים, ה' ישמרנו.
והאבות לצם שצורות עד דכדוכה של
נפש, ואין להם רק בקשה אחת על
צניהם, החזירנו בתשובה שלימה לפניך,
שיזכו לשוב אל מקורם. והעסקנים
היודעים מנצ הציבור אומרים, כי
צמים כאלו יש יותר מהצמים שנלקו
בחולי הגוף צעונותינו הרבים.

בבזה פעמים האבות אינם אשמים,
הם עשו בחינוך צניהם גם
יותר מכחם, והלא גם אצרהם אצינו
היה לו בן ישמעאל, ויחחק אצינו היה
לו בן עשו, אבל הרבה פעמים בא
זאת להם מהנהגה צבית, שחסר היה
צבית ייחס האהבה צין האבות
להצנים מימי הנעורים, הצנים לא
הרגישו האהבה האמיתית שיש להאבות
אליהם. האב כמעט שלא רואה את
בנו כמשך השצוע, השעשועין עמו
היה מעט מאד, שירגיש הבן שיש לו

מנגד עיניך, הכל גלוי וידוע לפניך ה' אלקיני, ולפניך נגלו כל תעלומות והמון נסתרות שמצראשית, ואם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'. ואנו מאמינים בשכר ועונש, על כל דבר מנזה מוכן לנו שכר גדול בעולם הבא, אשר יפה שעה אחת קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה. וכנגדו על כל עבירה יש עונשים קשים של גיהנם למרק את הנפש, ואפילו שיחה קלה מגידין להאדם בשעת הדין (חגיגה ה:).

ויש באמונה הרבה מדריגות, ויותר שמאיר אלנו האמונה בחוש, אשר אין עוד מלבדו, ושויטי ה' לנגד תמיד, כן לעומת זה היא חיותו ושמחתו בקיום מצותיו ית"ש, ובשמירה מדבר עבירה. ויש להרגיל עצמו באמירת אני מאמין בכוונה, ולחיות כל היום באמונה זו, ואז כל הון דעלמא וכל תענוגי עולם לא יעצירו אותו על דעת קונו. לא כן כאשר מתקרר מאמונתו, ראשית התוצאה היא, התרשלות והזנחה בקיום מצות ה'. - אנו רואים בחורים ואצרכים שנתדרדרו כל כך עד שצאו לידי מינות ואפיקורסות, לית דין ולית דיין וכו', מהיכן בא ירידה והתדרדרות כל כך, עד שהגיעו לשאול תחתי כו.

אך באמת ישראל הם מאמינים בני מאמינים, והוטבע בנו אמונת

יש להאבות לבנות קשר חזק עם הבנים משחר טל ילדותם, ליתן הרבה מזמנו עבורם ולהשתעשע עמהם, וליתן תמיד קאמפלימענט להדברים הטובים שעושה, וזוה יתעורר הרגש אהבה ציניהם. כאשר בא להצית יהיה ראשו עם הבנים ובעיותיהם, הסעלפון תהא מיוחד רק למסחרו, וכאשר נכנס להצית ייחזו בהקאר או יסגור אותו. והזמנים המועטים והקצרים שנמצא בהצית, יהיו מיוחדים רק להיות מסור אל בניו, ולהיות עסוק בקירוב עם בני ציתו, ואז יהיו קשורים הבנים לאבותם בעצמות אהבה, שלא יראו להפרד מהם ומציתם עבור כל הון דעלמא.

*

אמונה היא שורש כל התורה כולה, וכל יהדותו תלוי בזה, וכמאמרם (מכות כד.) בא חזקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חזקוק ז-ד) ולדיק באמונתו יחיה ע"כ. והנה כל אחד מאתנו מאמין באמונה שלימה שהקב"ה הוא צורא העולם, שזה גם רוב האומות מאמינים, כי רק טפש יוכל לומר שהעולם שהוא מלא חכמה, השמש והירח, ומיחת הארץ וכו', הם נעשים מעצמם. אבל אמונתנו בה' עמוקה ביותר, כי הוא גם משגיח על עולמו, והוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, הוא משגיח על כל אחד בפרטיות כ"ד שעות היום, ואין נסתר

לעבור עצירה קלה מחמת תאונת לבו, ושז גם על תאונה יותר חמורה, אבל למה יציאו זאת שילך ויעבוד עצודה זרה. ובחמת לנו רואין צעיינים שכן הוא, שהנלקה צכפירה לא התחיל צזה, אלא ירידתו ודרדרותו מתחלת בתאונה, וסופו מתגלגל לאמונתו. אך הענין הוא, כי המאמין צה' כשחוטא, אין לו מנוחת הנפש, יודע את רצונו ואין חוטא נגדו, ואין שלום בעצמי מפני חטאתי, על כן יצרו ממציא לו ענה שיהיה לו שלווה הנפש, ומתחיל להטיל צו ספיקות, עד שאומר לו לך עבוד עצודה זרה, ואז מצפוני לא יכאב לו, ויהיה שלום עליו נפשו כי צשרירות לבו ילך. ואין ירידת מצבו ציהדותו צשציל שיש לו קושיות צאמונתו, אלא זהו התירוץ שלו למצבו, שיוכל לחטוא מתוך שלוה צלי טינא צלצו. וכל החוטאים הכופרים לא מחמת כפירתם הם חוטאים, אלא מחמת תאונת החטא הם נעשים לכופרים.

ועל כן יש לאדם לבקש רחמים שיזכה לשוב אל ה' צעוד מועד, צעוד שלא נשתרש צהחטא, כי זהו דרכו של היצר הרע, צצתחלה דומה לחוט של צוכיא, ולצקוף [משאדם נמשך אחריו מעט, מתגבר והולך צו] דומה כעצמות העגלה שנאמר (ישעיה ה-ית) הוי מושכי העון צחצלי השוא [צתחלה הם מציאים אותן עליהם על ידי חצלים שאינן של כלום], וכעצות

אלקי עולם מאצותינו הקדושים שנסרו נפשם על קדושת שמו יצברך, ואנו מאמינים כי ה' רואה כל מעשי צני אדם, וצותן כליות ולב, ואין נסתר מנגד עיניו, ומשלם שכר לעושי מצותיו ומעניש להעוברים על רצונו, וצפנימיות לבו אינו רואה לחטוא, והתחלת החטא צה רק מחמת תאונה, שאין צו כה לעמוד נגד יצרו המתגבר עליו, וגלוי וידוע לפניך שרצונינו לעשות רצונך, ומי מעכב שאור שצעיסה ושיעבוד גליות, וגם צשעת החטא אמונתו לא נפגם, וכואב לבו על מה שלא יוכל לכבוש את יצרו. אבל צצרות הימים כאשר הורגל צהחטא, עבר ושנה נעשה לו כהיתר (יומא פו:), ועצירה מטמטמת לבו של אדם [אוטמת וסותמת מכל חכמה], וכמו שדרשו (יומא נט.) ולא תטמאו צהם ונטמתם צם (ויקרא יא-מג), אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו הרבה [מניחין אותו ליטמא הרבה] ע"ש. עד שמתדרדר יותר ויותר, ואמונתו צהשגחת ה' ושכר ועונש נחלשת.

ואמרו תז"ל (שבת קה:): כן אומנתו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך, למחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לך עבוד עצודה זרה, והולך ועוד ע"כ. ויש להצין, דכיון שאין היצר הרע מתחיל צעבודה זרה, על כרחק משום שידוע שהאדם לא יעבור על זה, על כן מפתהו צתחלה

מחל לנו מלכנו כי רבו עונינו. ולכאורה מה נחיינת טעם יש צוה לבקשתו שימחול לו ה' עבדו כי עונותיו רבו, אדרבה אם עונותיו מועטים בקל יותר יוכל לבקש על סליחתו. אך מי שלא נפגם אמונתו וחוטא רק מחמת תאוה, אז יש לחטאיו סיבות רבות, היום מתאוה לדבר פלוני ואינו יכול לכבוש יצרו, ומחר מתאוה לדבר אחר וכו'. אבל החוטא ואומר כי לית דין ולית דיין, יש סיבה אחת לכל חטאיו, כי בחסרון האמונה אין עליו עול תורה ומצוותיה. ועל כן אנו מבקשים מה', סלח לנו אבינו כי ברוב אולתנו שגינו, מחל לנו מלכנו כי רבו עונינו, יש סיבות רבות להחטאים שלנו, כי רק מחמת תאוה ופיתוי היצר אנו נכשלים, והיום אומר לו עשה כך ולמחר אומר עשה כך, אבל אמונתנו טהורה צה'.

ואצנו מבקשים בתפלה, זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים, וכתבנו בספר החיים למענך חלקים חיים, כי אנו מפילים תחנונינו לה', שישלח בנו התעוררות לשוב, להאיר עינינו לחזור ולשוב אל אישי הראשון, ונוכה לשוב בעוד שלא הגענו לידי מדה של הפורש ממינות מיית. וזכרנו לחיים, תעורר את נפשינו לשנות את דרכנו, ותזכיר אותנו לשוב לדרכי התורה שהיא החיים האמתית, כי רשעים בחייהם קרויין מתים. ונתעורר לשוב

העגלה חטאה [חבל עבה שקושרין צו את הפרה למחרישה] (סוכה נג.). ופיל תחנתו לפני קונו שיזכה לשוב לה' קודם שמתדרדר באמונתו, שיאמר לו יצרו לך עבד עבודה זרה והולך ועוֹבֵד. כי בשעה שעונותי עברו ראשי, שפוגע גם בהראשי, אז כמשא כבד יכדו ממני (מהלים לח-ה).

ובזה יתבאר הכתוב, כי לא אחפון צמות המת נאום ה' חלקים והשיבו ויחיו (יחזקאל יח-ג). וכן אנו אומרים (בתפלת נעילה) ואתה אלוה-סליחות חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ואמת ומרבה להטיב, ורוצה אתה בתשובת רשעים ואין אתה חפץ צמיחתם ע"כ. והענין הוא, כי באמת תשובה מהני גם כשמשוקע צמדריגה היותר תחתונה, ותמיד ידו פתוחה לקבל שבים, אבל חז"ל אמרו (עבודה זרה יז.) כל דפריש ממינות מיית ע"ש. ואם כן לא יוכל שוב לחיות בתשובתו, כי ימות בקרב הימים. וה' לא חפץ צמות המת, כי אם בשוֹבו מדרכו וחייה, שיוכל לחיות אחר שובו ולא שימות צו. וזה שאמר הכתוב כי לא אחפון צמות המת נאום ה', והשיבו ויחיו, אלא יעשה תשובה בעוד מועד קודם שנפגם אמונתו, כדי שאחר התשובה יוכל לחיות עוד בתשובתו.

ועל זה אנו מתפללים, סלח לנו אבינו כי ברוב אולתנו שגינו,

שיש צה, שאם אין עליה פילטער היא כלי של אבי אבות הטומאה, וכל הנוגע ונושא אותה הוא עצמו אב הטומאה שמטמא גם אחרים, ומותר לקרותו צהם רשע, והוא מומר לדבר אחד מן התורה. אמנם גם אלו שהכלים שלהם יש עליהם פילטער מראיות אסורות, וצוחרים את הרע צמיטוטו, עדיין טמון צו מכשול שיתכן שהוא חמור עוד יותר, והוא ענין הוואטס-עפ, שמחוצר על ידו עם אנשים פחותים, ומזמן לזמן מגיע לו מאמרים של ליצנות מקיום מצות ה', או ממנהגי ישראל, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן, או ממנהגי ישראל אשר עמד ה' ושתלן בכל דור ודור. ומעסעדוץ אחד יוכל לקרר אמונתו לזמן מרובה. ואיתא במדרש (שיר השירים א) נכנס ללב דבר של ליצנות יוצא כנגדו דבר של תורה, ואמרו (תנא דבי אליהו רבא כד) אמר לו הקב"ה לעשו, ליצנות שהיתה בך היא גרמה לך להעבירך מן העולם ע"כ. ואמרו (דרך ארץ וזוטה ז) תחלת עבירה הרעור הלב, שניה לה ליצנות ע"ש.

ישרה אמנו ראתה את ישמעאל 'מנחק', ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש עם בני עם יצחק (בראשית כ"ז). וירע הדבר מאד צעיני אברהם וגו', ויאמר אלקים אל אברהם אל ירע צעיניך על הנער ועל אמתך, כל אשר תאמר אליך

כל זמן שה'מלך חפץ בחיים' שלנו, צעוד שלא נחדדר צרשת המינות, שכל הפורש ממינות מיית, ואין ה' חפץ בחייו אחריו, 'וכתבנו בספר החיים למעןן אלקים חיים', שנוכל לעמוד גם אחר כך בחיים לפניך.

והן אמת כי גדול כח התשובה לעולם, וכמבואר ברמז"ם (ה' תשובה ז-ח) אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ציוס מיתתו, ומת בתשובתו, כל עונותיו נמחלין שנאמר (קהלת י"ג-ז) עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושצו העצים אחר הגשם שהוא יום המיתה, מכלל שאם זכר את צוראו ושצ קודם שימות נסלה לו ע"כ. מכל מקום אין זה התכלית למות מתוך תשובה, אלא לחיות בתשובתו ולעבוד את צוראו, ולסגל עצמו מצות ומעשים טובים, כי הגם שנמחלו עונותיו קודם מותו, מכל מקום הוא מגיע שם ערום בלי מצות. וזהו שאמר, ורונה אתה בתשובת הרשעים, אבל אין אתה חפץ במיתתם, שימותו מתוך תשובה, כי אם בשצ רשע מדרכו ותייה, שאחר התשובה יחיה עם תשובתו, והשיצו וחיו, לעבוד את ה' אחר התשובה, ולהרבות בתורה ומצותיה.

*

הב"ים הטוכנולגיים כבר דברנו כמה פעמים בגודל המכשולות

שרה שמע צקולה וגו'. מכל הדברים שעשה ישמעאל הדגיש הכתוב רק דבר אחד שיוכל להזיק את יצחק, והוא מה שישמעאל מנחק, העצירות החמורות הגם כשחוק צעיניו, כמו שנאמר (משלי י-ג) שחוק לכסיל לעשות זמה. הנחוק הזה, הלנה קלה, דבר צדיחה, שלכאורה אין זה כלום, ופירש רש"י מנחק לשון עבודה זרה, לשון גילוי עריות, לשון רציחה ע"ש. ופירשו שהנחוק עלול להביא לידי עצירות החמורות ביותר, התולאות הגרועות, ההשפעות הרעות מישמעאל, זיקוק את יצחק על ידי הללון וההיתול. - הוואטס-עפ הפתוח לכל, שיוכל לשמוע על ידו ליצנות או קרירות במנות ה', הרי זה בכלל לאו של ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, ואחרי עיניכם, זו עריות (ברכות יב:). ואין להשתמש בזה כלל.

ובדרך כלל, האדוקים בכלים אלו, הם מפקירים את ציתם, נשיהם וילדיהם, שגם כאשר בא לציטו על זמן קצר, ראשו כל עמו להשתעשע עם בני ציתם. הילדים הם כיתומים בצית אציהם, אי אפשר לדבר עמו כראוי, ואינו משים את לבו לצרכיהם. והוא נותן בזה חינוך מושחת לבני ציתו בהנהגתו, שגם הם יתרגלו בזה כשיתגדלו קצת, ויגיעו להרצה מדריגות פחותות יותר מאציהם.

עומדים כעת צימי התשובה, נחפשה דרכינו ונחקורה ונשובה

אליך, יקח לעצמו זמן קצר להתבונן מה הוא עושה, איך התדרדר כבר עד עתה, ומי יודע עד היכן יגיע עוד. מה יהיה התכלית מצניו אשר הוא עמל לגדלם בדרכי התורה, ולקבל על עצמו בהחלטה גמורה, לסדר פילטער היותר משומר על כליו. ולא יהיה לו צרכו שום טלפון שאין לו חותם מפורשת שהוא מסונן. ולהפסיק קשרותו עם וואטס-עפ לגמרי. הן מבואר בפוסקים דבעשרת ימי תשובה יש לכל אחד להזהר גם בדברים המותרים רק יש בהם קצת נדנדוד איסור (עיין ש"ע א"ח סימן תרג), ומכל שכן להזהר מדברים החמורים יותר. הנה נשאר לנו כעת שלשה ימים עד יום הכיפורים, נקבל על עצמינו להוסיף צימים אלו פרישות והרחקה מכל מה שלא נוהר במשך השנה, ולא להשתמש בזה אלא לצורך פרנסתו בלבד, ולא יכניסו להצית עמו כלל, ויהיה לנו זכות במה לכנוס ליום הקדוש. וטעמו וראו כי טוב ה', שלשה ימים היו חזקה, ובטוח אני שישאיר עליו זאת רישומא קדישא גם אחר כך, שיראה צעיניו שיכולים לחיות גם בלי זה, וישכיל לדעת איך ישתנה כל היום שלו וכל השקפתו, הנהגת עצמו והנהגתו עם בני ציתו לטובה ולהתעלות.

יעזור ה' שנוכל להתקרב אליו ית"ש צימים הנעלים הללו שהקציה קרוב אלינו, דרשו ה' בהמלאו קראוהו

ועבודת ה', ונתצרך כולנו צני חיי ומזוני, וצשידוכים הגונים להצנים, וימלא כל משאלות לצננו לטובה, וזכה לשנת גאולה וישועה צביאת בן דוד צב"א.

זהיומו קרוב, אין לנו עוד כימים אלו צשאר ימות השנה, ננלל הזמן לקרוא אליו, והקצ"ה יקבל תפלתינו, ויתן לנו שנה טובה ומבורכת, שנת ששון ושמחה, ונוכל לגדל צנינו לתורה

של"ם שבת שובה תשע"ו לפ"ק

תלמידיו, וצמה שמוכיחם ללכת צדרכי ה', נחשז גם עבודתם לזכותו. ואף כאשר הוא נמצא כבר בצגהי מרומים, הוא מתעלה תמיד צעבודת צניו ותלמידיו שזקפים לזכותו. וידוע מה שפירש כ"ק מרן מצעלוא ז"ע, ושננתם לצניך (דצרים ו-ז), על ידי שמשנן תורת ה' לצניו, ותלמידים הנקראים צנים (רש"י שם), הוא זוכה למען ירצו ימיכם על האדמה, שגם אחר מותו הוא נחשז כחי. ומסיים כימי השמים על הארץ, שזוכה שימי השמים, הימים שהוא נמצא צשמים, המה כמי שהיה על הארץ, להמשיך להיות הולך צתורה ועבודה צזכותם ע"כ.

והצגה משה רצינו היה אז ציומו האחרון, אשר כל ימיו היה צצחינת הולך, ואותו יוס נסתמו ממנו מעינות החכמה, ולא אוכל עוד לצאת ולצוא, וקרצו אללו הימים שאין צהם חפץ, שנשאר כבר צצחינת עומד. ועם

וי"ך משה וידצר את הדצרים האלה אל כל ישראל (דצרים לא-א). צמדרא (תנחומא א) אין וילך אלף לשון תוכחה דכתיב (תהלים מו-ט) לכו חזו מפעלות אלקים ע"כ. ויש להצין למה תיאר כאן תוכחתו של משה צלשון הליכה. ונראה דידוע כי האדם צעולם הזה הוא צצחינת הולך, שמתעלה מיוס ליוס צמעלתו ועבודת קונו, הן צריצוי המעשים טובים צכמות, והן צאיכות העבודה שמשוג תמיד יותר ויותר גדולת ה' וחשיבות קיוס מצותיו. אצל צמייתתו הוא צצחינת עומד, כי צמתים חפשי (תהלים פח-ו), כיון שמת נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות (שנת ל), והוא נשאר עומד רק עם שזכה להתעלות צחייו.

אמנם יתכן להיות צצחינת הולך גם אחר מיתתו, על דרך ונתתי לך מהלכים צין העומדים האלה (זכריה ג-ז), והוא על ידי שהאב מחנך את צניו לתורה ועבודה, והרצ מלמד את

היה דורש כל אחים שבתורה, כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש וכו'. עד שצא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא, לרבות תלמידי חכמים [שיהא מורא רבך כמורא שמים] ע"כ. אם כן מנזה זו כוללת יראת ה' וגם יראת תלמידי חכמים, ולכן מספרו של מנזה זו עולה ב' פעמים יראה, לרמוז על שתי יראות אלו. ועל זה רימוז הכתוב (שמואל א ג-ח) כי לה' מנזקי ארץ (דקאי על הנדיקים כמו שפירש בתרגום), וישת עליהם 'תצל', רומז על מנזת את ה' אלקיך תירא, שהיא מנזה תל"ב, שגם עליהם נאמרה מנזה זו, לרבות תלמידי חכמים, ועל כן מספרו תצל, לרמוז על שני סוגי יראה שנכללת במנזה זו.

והגה בקדושת יום טוב (לראש השנה אות יא) העיר, לפי מה דאיתא בירושלמי (ראש השנה א-ג) על הפסוק ושמרתם את משמרת (ויקרא יח-ב), דהקב"ה בעצמו שומר גם כן תורתו, ועל דרך אמרם (ברכות ו) תפלין דמרי עלמא מה כתיב בהו וכו'. וכן רמזו זה בפסוק (מהלים יז) אמרות ה' אמרות טהורות וגו', אתה ה' תשמרם גם כן. ומעתה נחקור לידוע דמנזת יראת ה' היא אחת מתרי"ג מנזות שזונו הצורה צ"ה וצ"ש לירא מהשם הנכבד והנורא, ואיפוא שייכות קיום מנזה זו לגבי הקב"ה, ובאזוה אופן יצויר שמירתה אללו, כאשר כבר

כל זה אמר עליו הכתוב וילך משה, שהיה בצחינת הולך, אין זה אלא שציל התוכחה שהוכיח משה תמיד את ישראל, וזכות כל ישראל נזקק לזכותו, וכמו שאמרו (אבות ה-יח) משה זכה וזיכה את הרבים, זכות הרבים תלוי בו, שנאמר (דברים לג-כא) נדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל. ופירש הרע"צ שמשפטיו עם ישראל היא כאילו הוא עשן ע"ש. ולכן על ידי התוכחה נשאר בצחינת הולך, וילך משה, ואין זה אלא לשון תוכחה, שרק על ידי שהיה מוכיח את ישראל, היה תמיד בצחינת הולך.

*

ב"ל ברכאן דלעילא ותתא ציומא שזיעאה תליין, אשר בשבוע זו אנו זוכין ליום גדול ונורא, כי ציום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טו-ג). ויש לומר הכוונה במה שאמר לפני ה'. ונראה כי מנזת את ה' אלקיך תירא (דברים ו-ג), היא מנזה תל"ב שצמנין המנזות, וזה עולה ב' פעמים כמספר 'יראה'. ויש לומר דצא לרמוז כי מנזה זו כוללת שתי סוגים של יראה, שבתחלת העבודה יש להתחיל עם יראת העונש, ושזב יצא לידי מדריגה יותר גדולה והיא יראת הרוממות.

אך יש בזה עוד רמז, דאיתא בגמרא (פסחים כג:) שמעון העמסוני

מתלמידי חכמים, שזה כולל שלא יסתור דבריהם, וכמו שדרשו (קידושין לא:): איש אמו ואביו תיראו (ויקרא יט-א), שלא יסתור את דבריו. ומייבזה תורה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל (דברים יז-יא), וברש"י אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל, ועל שמאל שהוא ימין ע"ש. ומנזה זו יש בה חוק, שאינה מוצנת בשכל, שיש לעשותם כדבריהם גם היפוך השכל שאומר על ימין שהוא שמאל. וכיון שהקצ"ה מקיים תורתו, על כן יש לו לקבל דבריהם בכל מה שהם מצקשים מלפניו. ולכן באין מליץ יושר מול מגיד פשע, תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט, שיש בישראל מנזה לירא מתלמידי חכמים שלא יסתור דבריהם בשום פנים גם כאשר הוא כחוק, ולכן כיון שה' שומר תורתו, ונדקנו במשפט המלך המשפט, כי זהו המשפט שלך שאתה מטה אונן לדבריהם, נדיק גוזר והקצ"ה מקיים.

וזדוהו כוונת הכתוב, לפני ה' כי צא לשפוט הארץ, ישפוט תבל בצדק ועמים צמישרים (תהלים נח-ט), כי לפעמים לפי ראות העין נראה שמשפט ה' לא ישר, שגם כאשר לא נשתנו אלו מאלו, הללו עובדי עובדה זרה וכו', גם כן הקצ"ה מטה הדין לטובתם של ישראל. אבל באמת ישרים דרכי ה', כי מקיים תורתו שיש לירא מתלמידי חכמים, שלא יסתור דבריהם, ויש לו

העיר על זה רבינו הקדוש בספר נועם אלימלך. אולם נכון הדבר מאד, על פי מה שדרש רבי עקיבא על הפסוק את ה' אלקיך תירא לרבות מתלמידי חכמים, שמנזה לירא אותם גם כן. ומעתה שפיר מקיים הקצ"ה מנזה זו כזיכור לירא מתלמידי חכמים, על דרך ותגור אומר ויקם לך (איוב כב-כח), מי מושל בי נדיק, שאני גוזר גזירה ונדיק מצטלה (מועד קטן טז:), וכל צניך לימודי ה' כנודע. וזהו מעמד ומצב עם בני ישראל בהיותם נריכים לישועה מאיזה נרה שלא תצוא ר"ל, או להפקד בדבר ישועה ורחמים בכל המצטרך להם בכלל וצפרט, אז המה באים בכח זה, אשר הקצ"ה שומר התורה והמנזה כזיכור, ומקיים גם כן מנזה יראה לירא מתלמידי חכמים, לקיים שפיר גזירתם אשר ירא מפיהם להושיע את ישראל. ובאמת זה גופיה רצונו יתצרך ויתעלה כידוע, אך מלך במשפט יעמיד ארץ, ונגד המשטיניים ומקטריגים יועיל טענה זאת לחתוך הדין לנדק בקו המשפט תורתנו הקדושה ע"ש.

ועל זה אנו אומרים (בפיוט לראש השנה) באין מליץ יושר מול מגיד פשע, תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט, ונדקנו במשפט המלך המשפט. והכוונה כי בהיות שהנדיקים מתפללים תמיד לטובתן של ישראל, והרי הקצ"ה מקיים תורתו שיש לירא

ה' אליו בלבת אש וגו', כי צהיה שדלדיקים צמזרים היו לועקים לה' להושיעם, וה' מקיים תורתו שלא לסתור דברי הדליקים, על כן זכו לישועה. והתורה הקדושה היא אש דת (דברים לג-ב), ומצות יראת ה' היא 'לבת' אש, מצוה תל"ב צמנין המצות, ועבור מצוה זו שמקיים ה' תורתו, שמע אלקים את נאקתם].

והנה יום הכיפורים היא יום החתימה לצרכה לכל ישראל, וזה מפני שה' מקבל תפלתן של דליקים, וזה נלמד מתיבת 'את' ה' אלקיך, לרבות תלמידי חכמים. וזה שאמר 'לפני' ה' תטהרו, ממה דדרשינן תיבת 'את' שהוא לפני ה', על ידי זה תטהרו, יוצאין צדימוס ציום הכיפורים.

לקבל תפלתם וגזרתם. ולכן כאשר ה' צא לשפוט את הארץ, הוא נוטל עמו מצוה תל"ב צמנין המצות, את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, שיש לו להטות אזנו לדבריהם, וצוה יצוא אל המשפט. והנה התורה הקדושה נקראת בשם 'צדק', כמו שדרשו (חולין פט). על הכתוב צדק תדברון (תהלים נח-ב), ומצות יראת ה' היא מצוה 'תל"ב' שיש צהתורה. והקב"ה ישפוט 'תבל צדק', שלוקח אתו צמשפט מצוה זו, שהדין נותן לקיים דברי חכמים שמתפללים על ישראל, וצוה משפט העמים הוא צמישרים, הגם שמטה הדין לטובתן של ישראל.

אויש לומר דזהו גם כוונת הכתוב (שמות צ-ב) ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה וגו', וירא מלאך

לפני כל נדרי תשעי"ו לפ"ק

הקדוש צרוך הוא מטהר את ישראל ע"כ. ויש להצין מה שהדגיש לתאר כאן את הקב"ה צתואר 'אצביכס שבשמים', ולא מוכירים גודל מלכותו, שהוא מלך מלכי המלכים.

הנה אנו נכנסים כעת להיום הקדוש ציותר שיש צשנה, יום כזה אין לנו אלא פעם אחת צשנה, ימים יוצרו

בי ציום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו (ויקרא טו-ב). צמשנה (יומא פה:): אמר רצי עקיבא אשריכס ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם, אצביכס שבשמים, שנאמר (יחזקאל לו-כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר (ירמיה ז-ג) מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף

ועד שלא עוזב את החטא, ומחליטו צדעתו לשכוח מהעבירה מהיום והלאה, ולהפרש ממנה עולמית, חסר לו הטרה. לא מועיל מה שיושב כל היום בצית המדרש ומתנענע בחפלה וזוכה ומדבר אל ה' וכו', אי אפשר לנו לפגוש ולהתקרב אל ה' בלי הקבלה על להצא. והרי זה דומה למי שיוצא לדרך למסחרו, וסידר כל חפציו להנסיעה, ושוכר לו שם חדר דירה, וסידר זמני הפגישה עם בעלי המסחר, אבל שוכח כרטיס הנסיעה עם מעותיו בציתו, אז כל הכנותיו היו ללא יועיל. כן אנחנו יוצאים היום לדרך להפגש עם אבינו מלכנו שידו פתוחה לקבל שבים, אבל אם שוכחים העיקר, החרטה על החטא, הקבלה על להצא, בכל לב שלא ישוב לכסלה, אז חסר לנו הכרטיס כניסה להכנס אל המלך, ונשאר שקוע במקום שהיה עומד בכניסת היום.

אנו מבקשים השיבנו ה' אלקיך ונשובה חדש ימינו כקדם (איכה ה-כא). והכוונה כי צימי קדם היה לנו בית המקדש, וכאשר נתעורר אדם לדבק עצמו בקונו, היה בא בצית ה' וקרצנותו צידו. ובזום יום הכיפורים היה הכהן גדול נכנס לפני ולפנים, ונתכפרו כל עונות בית ישראל בהשעיר המשחלת, וכל זה חסר לנו בכליות. אבל זה נוגע גם לכל אחד בפרטיות,

ולו אחד בהם (תהלים קל"ט-טז), וברש"י שיום אחד בחר ה' לחלקו, וזהו יום הכיפורים לסליחה. כמה מאושרים אנו שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. נצייר לעצמינו אם אדם היה סבוך בעקסידענט, ונשצרו ידיו ורגליו ושאר אבריו, ויבוא אחד ויאמר לו, יש לי רפואה קלה שתוכל לבצוע אותו ותחזור לשלימותך, כמה היה שמח שגזמן לו כזאת. ואם זהו בחולי הגוף, אשר חיי האדם הם קצובות ומועטות, ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה. מכל שכן כאשר האדם חולה בחולי הנשמה, מכף רגל ועד ראש אין צו מתום, עד שלפעמים יתכן שנפסק חיי מחיי נלחי ועולמית, ונותנים לו הזדמנות שיוכל ציום אחד להתרפא על הכל ולחזור לשלימותו כימי קדם, עד כמה יש לנו להודות לאבינו שבשמים על המתנה הטובה שנתן לנו.

אב"י תנאי אחת יש בזה, והוא מה שאמרו חז"ל (יומא טז) דיום הכיפורים אינו מכפר אלא לשבים, יש ליקח לעצמו רגעים אחדים להתצוננות על מצבו, באיזה דברים הוא מרגיש בעצמו שנפגם, ולהתחרט בחרטה גמורה עליהם ולקבל על עצמו שלא ישוב לכסלה. הן אמת שיום הכיפורים הוא מקוה טהרה לכולנו, אבל הטובל ושרץ צידו, אפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה (תענית

ולתנצל כמו הצן נגד אציו. הדיבורים הם שפה אחרת, וגם תוכן הדברים שונה. כי הצן שגלה משלחן אציו, כאשר חוזר ומתרפק לאציו ודופק על פתח ביתו, אין עושין אז חשבונות מהעבר, אלא נופלים זה על זה, ומחזקים עצמם ומנשקים מהתעוררות הקירוב. ובאמירת מליס קצרים מהצן לפייס את אציו, אצא, הנה חטאתי עויתי, הסכלתי עשו, בער הייתי, ומאוד כואב לבי על מה שחטאתי לפניך, משתנה תיכף האויר המתות, ומתעורר אהבת קדומים שהיה מלפנים צין האב להצן. לא כן הוא אצל עצד, שלוקח הרבה זמן עד שיוכל להתפייס צמה שחטא כנגד המלך. כן אנו זוכים כהיום, לפני מי אתם מיטהרין ומי מטוהר אתכם 'אציקס שבשמים', הטוהרה קל יותר לפני אב מלפני מלך.

עם איז אזא דערהויבענע זמן פון יום הקדוש, שוויצענטער אידן קומען זיך צוזאם אין בית המדרש, יעדער וויל זיך מקרב זיין צום באשעפער, מיט איין גוט ווארט, מיט א צובראכן הארץ וואס א איד האט, ער גיסט זיך אויס די הארץ פארין אייבערשטן, עם טוט אונז וויי וואס מיר האבן מורד געווען אין רבש"ע, מיר האבן זיך באנארישט, אין אדם חוטא אלא אס כן נכנס צו רוח שטות, תיכף משתנה האויר המתות, ומתעורר אהבת הקצ"ה לציו, אהבתי

כולנו היו לנו ימי נעורים יפים, בצחרותינו היינו יושבים צאהלה של תורה, חוצשי צית המדרש מן הזוקר עד הערב. הלילות הקדושות היו מאירים צתורה. בשעות האשמורת היינו מקימים לעבודת ה'. התפללות היו צמתנות וצכוונה רבה. וצרכות הימים הוצרכנו ללאת לצנות צית ולהסתדר צפרנסה, ומאז ירדנו אחרנית צעבודת צוראנו. הלילות והימים אינם כבר כימי צחרותינו, ואנו מתגעגעים מאוד להימים הללו, ומבקשים מאת ה' שזיכר לנו לטובה ימי הנעורים אלו, וכמו שהצטיח ה' וזכרתי אני את צריתי אתך צימי נעורך והקימותי לך צרית עולם (יחזקאל 11-10). ואנו לועקים השיצנו אליך ונשובה, וחדש ימינו כקדם, כמו צימי קדם שלנו צימי נעורינו.

ואמר מלפני מי אתם מיטהרין ומי מטוהר אתכם, אציקס שבשמים, הדגיש צזה שהמטוהר אותנו הוא אציו, כי הייחס שיש צין עצד עם המלך, שונה לגמרי מן הייחס שיש צין צן לאציו. עצד שפסע נגד המלך, אי אפשר להמלך לוותר, כי מלך שמחל על כבודו אינו מחול, ומלך צמשפט יעמיד ארץ. אצל צן שפסע נגד אציו, אב שמחל על כבודו מחול (קידושין 33). וכמו כן מלדנו יש גישה אחרת להצן עם אציו מהעצד אל המלך. כי העצד לא יוכל לדבר

רואים ילדים קטנים משחקים זה עם זה, ופעם ילד אחד מנטער וחצירו משחק, ופעם להיפוך, ומי שנתצגר כבר מסתכל על זה בעיניים אחרות, סוף כל סוף הכל הוא משחק, והשמחה בזה הכל וגם הצער הכל. וכמו כן הוא כל עניני עולם הזה, וכמו שסיים (שם) מה יתרון (אחיה ריח יט) לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש.

ואיתא בגמרא (שבת ל:) אמרי דבי רבי ינאי תחת השמש הוא דאין לו (יתרון וריח בכל עמלו), אבל קודם לשמש יש לו. ורש"י פירש שאם יעמול בתורה שנברא קודם לבריאת השמש וכל העולם כולו, יש לו יתרון וריח ושכר בעמלו ע"ש. ויש לומר עוד דאיתא בגמרא (פסחים נד.) דגם תשובה קדמה לעולם, דכתיב (תהלים 5-3) בטרם הרים יולדו וגו', וכתיב בתריה תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם ע"ש. ומה יתרון לאדם בכל עמלו, שמצלה ימיו בהצלי הצלים של עולם עובר, הוא נברא להיות בעולם שמלא נסיונות, ומי יוכל לעמוד בנסיונות הזמן שלא ימוט, אבל אם זוכה 'קודם לשמש', להתדבק עממו בכח התשובה, אשר ידו פתוחה לקבל שצים, אז יש לו יתרון בחייו, שמסגל לעממו בחייו תורה ומצוות, התקן עממן בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין, וגם אם לפעמים נכשל בחטא, הרי בתשובה זוכה שימחו

אחכם אמר ה', הקב"ה אוהב כל אחד מישראל באיזה מצב שהוא, ואריכין לנצל הזמן להתקרב ולהיטהר.

*

אנו מזכירין ציוס הזה הרבה פעמים השלש עשרה מדות של הקב"ה, ואמרו חז"ל (ראש השנה פ.) אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח לצור, והראה לו למשה סדר תפלה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה, ואני אמתחול להם עונותיהם. אמר רב יהודה ברית כרותה לשלש עשר מדות [הללו, שאם יזכירום ישראל בתפלת מעניתם] שאינן חוזרות ריקם שנאמר (שמות לד-י) הנה אנכי כורת ברית וגו' ע"כ. וכתוב צמח"א, בספר ישן מחכמי המקובלים מנאחתי, וזה לשונו, נתעטף הקב"ה באותו טלית לבנה שנתעטף בצרייתו של עולם שעליו נאמר (תהלים קד-3) עוטה אור כשלמה, שמצדיק מסוף העולם עד סופו וכו', והאריך בסוד הענין ע"כ.

ובראה דהנה שלמה המלך בחכמתו אומר, הכל הצלים אמר קהלת הכל הצלים הכל הצל (קהלת ב-6), מי שהוא צר דעת מכיר שכל עניני עולם הם הצל, סופו לעזוב הכל, ואין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אצנים טובות ומרגליות. וכמו שאנו

הדברים תמיד כפי המצב צעת שחטא, ואין נרצה אותו. אך ה' ברוב חסדו מסלק כביכול החטאים מלפניו עיניו ומחשבתו כדי שיוכלו לרצות. ועל זה מבקשים העבד פשעינו וחטואתינו מנגד עיניך, שלא יהיו החטאים לנגד עיניו, ואז יתרצה בתפלתנו למחול לנו. וזהו הענין שנתעטף הקצ"ה בטלית, שהמעטף ראשו אינו רואה ומסתכל במה שלפניו, ואין מתו מוטל לפניו, ואז נח כעסו, וממילא רחמי ה' מרובים, וככה קרא לפני משה השלש עשרה מדות של רחמים.

ואמור ה' למשה, כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה, שגם הם יתעטפו בטלית באמירתם השלש עשרה מדות. והכוונה כי בשעה שהאדם רואה את פחיתותו, איך המריד את ה', קשה לו להתאזר ולבקש רחמים, כי לצו שצור לשצרי שצרים, ויש לו להאדם להתעטף בטלית, להתעצם עצמו רק עם קונו, לא רואה את עצמו ולא רואה את אחרים, אלא ליחד מחשבתו בכוונה עצומה בגודל מדת רחמי שמים, וככה יאמרו השלש עשרה מדות. וזהו שהדגישו כל זמן שישראל חוטאין יעשו לפני כסדר הזה, להתעטף עצמם בטלית, לא יסתכל אז על עונותיו העומדים לפניו, וגם לא ישים עיניו על שום דבר בצית המדרש, אלא יתעצם עצמו באמירתו צינו לבין קונו,

את עונותיו שלא יזכרו ולא יפקדו ולא יעלו על לב לעולם.

ובבריאת העולם 'בראשית' ברא אלקים את השמים ואת הארץ (ב-א), בזכות כח התשובה שיוכל האדם להתחיל תמיד מראשית, לשנות את דרכו, מה שעבר עבר, ולהתחיל מהיום להתנהג חיים חדש, עבור זה ברא שמים וארץ. ולכן כאשר גילה ה' למשה השלש עשרה מדות, ה' ה' ה' אני הוא קודם שיחטא אדם, אני הוא לאחר שיחטא ויעשה תשובה, התעטף באותה טלית שצרא זה העולם, להורות שמתחלת הבריאה הכין כבר ה' כח התשובה.

אך יש לומר עוד, כי מבקשים אנו בתפלה, מחה והעבר פשענו וחטואתינו מנגד עיניך, והכוונה היא ששעה שהחטאים והפשעים מונחים נגד עיני ה', הרי זה מעורר חרון אף, ואמרו במשנה (אבות ד-י) אל תרצה את חברך בשעת כעסו, ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו, אלא יש להמתין עד שיעבור איזה זמן וישכח חזירו לערו ויגוח כעסו ואז ירצהו. ובאמת דבר זה דרשו חז"ל מה' עצמו, כמאמרם (ברכות ז.) מנין שאין מרצין לאדם בשעת כעסו דכתיב פני ילכו והניחותי לך (שמות לב-ב). ולכאורה יש להצין הלא אין שכתה לפני כסא כבודך, ולפני ה' עומדים

ונראה דמצינו זכה גדול ציוס הכיפורים שנכנס לפני ולפנים לעשות העבודה, ואמרו זמזנה (יומא 33:) ילא זכא לו זדרך זית כניסתו, ומתפלל תפלה קצרה צצית החילון [צהיכל] ע"כ. ולכאורה זריך זיאור הלא היה צפנים זקודש הקדשים, מקום שגם מלאכי השרת אין להם רשות להכנס (ירושלמי יומא ה-ג), והיה מתייחד רק עם הקצ"ה, והרי אין מקום מתאים יותר, להפיל אז תחנתו לפני קונו ולעורר רחמי שמים על כלל ישראל, זזמן שאין שם מלאך מקטרג על ישראל, ולמה התפלל רק צצית החילון.

ויש לומר על פי שמוזכר צספר זדברי תורה (מהד"ק אום קים) מעשה מהרה"ק זעל נועס אלימלך ז"ע מלזוענסק, אשר עבודתו היה לצטל הגזירות מכלל ישראל, ופעל נוראות זזה זתפלתו אשר זקעה כל השצעה רקיעים, אמנס אחרי הסתלקותו ילאו אלו הגזירות הנודעים אשר עכצס זזכותו צחיים חיותו לצלתי ילאו, ואחרי פטירתו ילאו. והנה נסעו גדולי תלמידיו על זיון הקדוש שלו ושפכו שס שיחס רצינו, הלא קיימא לן (סולין 11:) גדולים זדיקים צמיתתן יותר מצחייהן, ומדוע לא תפעלו עמה לצטל הגזירות קשות אלו מישראל, ואחרי רוב עבודתם ותפלתם שס זכא זלילה (רצינו הקדוש זעל נועס אלימלך) לתלמידו הרב הקדוש רצינו מהרמ"מ מרימנוב ז"ע

לעורר רחמי שמים צאמירתו, לשפוך לצבו הנשצר לפני ה', לצ נשצר ומדכה אלקים לא תזזה, ואני אמחול להם עונותם.

עם קומט אזא הייליגע טאג יום הקדוש, א טאג וואס איז מיוחד נאנט צו ווערן צום באשעפער, א טאג פון תפלה וואס מען קען אלעס אויסבעטן אויפן גאנצן יאהר שפעטער, אידן דארפן אסאך ישועות, א שווערע יאהר איז אדורך געגאנגן אויף אסאך אידישע שטיבער, עם פעלט פון אסאך שטובער פרנסה, די שפיטעלער זענען אנגעפילט מיט חולי ישראל, מען דארף נחת פון קינדער, וויפיל קינדער זענען נישט מיטן טאטן היינט יום הקדוש, וויפיל קינדער פון שיינע אידישע שטיבער זענען נישט אין בתי מדרשים אין אזא הייליגע טאג, וויפיל פראבלעמען הערט מען זיך אן איבערן יאהר, דאס אלעס קען מען היינט אויסבעטן ביים אייבערשטן, עם איז א דערהויבענע טאג, עם איז נישט דא קיין שטן וואס שטערט.

*

אנו מתפללים השקיפה ממעון קדשך מן השמים, וזרך את עמך את ישראל (דברים כו-לו). ויש להצין לאחיה לורך אמר 'השקיפה' שישקיף ה' מן השמים למטה, הרי עיקר הצקשה היא 'זרך' ממעון קדשך מן השמים.

אידישע קינדער, זיי האבן נישט קיין אנדערע דאגות נאר אידן. ויצרך את ישראל צמה שהוא טוב למטה בתחומים, ואכלינו הוא טוב רק מה שנראה וגלה צעיני צשר, פרנסה בהרצבה, צריאות שלימות, והרצבת הדעת בכל מיני דמיטוב.

*

ואני רוצה לקיים צמלים קצרים לצני הנעורים היושבים ועוסקים בתורה, תדעו שאתם עומדים כעת בצרפת דרכים, אם תמשיכו לעסוק בתורה בהתמדה, אז יהיה לכם עמיד מזהיר, להתגדל בתורה ויראה, למנוח שידוך הגון, ולהקים בית של תורה, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. אבל אם יהיה לכם שייכות עם נסיונות הזמן בהכלים טוכנולוגיים אז בקל תוכלו ליפול לצירא עמיקתא. וראה נתמי לפניכם היום את החיים ואת הטוב, זו הדציקות בעסק התורה, ולעומת זה יש גם את המות ואת הרע, ואני מבקש אתכם לטובתכם, ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך, לקבל על עצמיכם שלא ליגע בשום אחד מהכלים הללו, ויהא אסור זאת עליכם צמגע וצמשא אפילו צאקראי, ואז תחעלו ותוכו להחיים והטוב האמיתי. — לא יהי לו שייכות עם חצרים רעים, אם רואה צחצירו שמתחיל להתדרדר ואינו מתנהג כראוי,

(בהקץ או צחלום) ואמר לו, שמעתי את תפלתכם וצבייתכם על ציון שלי היום, אמנם מה אוכל אני לעשות כעת בעולם העליון אשר יראו לי כי הכל לטובה לישראל כל מה שגמור וכל מה שעושים, על כן לא אוכל לומר דבר נגד זה, אמנם אתם בעולם הזה, וכפי הצנתכם וידעיתכם אינו לטובה, על כן תוכלו להרבות צעמך ותפלה לצטלם ע"כ.

והנה הקדשי קדשים, מקום השראת השכינה, יש צה צחינת השמים על הארץ (עיין שמן ראש ח"א פרשת אחרי קדושים), וכאשר נכנס שם הכהן הגדול ציום הכיפורים, ונתעלה אז כמלאך אלקים (ויק"ר כא-ד), היה רואה שכל מה דעציד רחמנא לטב, ומאתו לא תצא הרעות, והכל היא לטובה ענומה שאין אנו מצינים, ולכן לא התפלל, רק כאשר יצא צצית החיצון, ועבר מן השמים להארץ, אז עמד להתפלל ולבקש רחמים על ישראל.

זוהו שאנו מבקשים רחמי שמים, שלא יסתכל על טובותינו כפי מה שרואים שם צשמים, כי אין לנו כח לטובות אלו, אלא השקיפה ממעון קדשך מן השמים, שצשעה שרואה לצרך אותנו ישקיף ויציט למטה, וואם יעדער מאכט מיט בפרטיות, און בלל ישראל בכלציות, שזה אחד בין שבעים זאבים, יעדער איז פארנומען מיט

זיווגם שיוכלו להקיס צית נאמן
צישראל.

דצ"א כולם אונז זענען מיר אזויפיל יארן
אין גלות, כאמיש די גשמויות ידיגע
גלות איז נישט וואס איז געווען אמאל,
אבער די גלות רוחניות איז אסאך
טיפער פון וואס עס איז געווען אין אלע
דורות, עס איז נאך נישט געווען א דור
וואס איז אזוי געפלאגט אין גלות רוחני
ווי די נסיונות פון היינטיגן דור. ירחס ה'
על הכלל ישראל, שיהיה שנת אורה
ושמחה, ושנת גאולה וישועה, שנת
קיצוץ נדחי ישראל. ובאו האובדים
מארץ אשור והנדהים מארץ מצרים, די
אלע וואס זענען פארווארפן געווארן ווי
זיי געפינען זיך, זאלן צוריק קומען צום
אייבערשטן, והשתחוו להי בהר הקודש,
זאלן נאך האבן די זכיה ביי זייער לעבן
זיך צו ביקן פארין אייבערשטן, וזכה
לשמוע בקרוז שופר של משיח צביאת
בן דוד צמחיה צימינו אמן.

יפרד ממנו ולא יהיה שום קשר עמו,
כי הוא ישפיע עליך יותר ממה שאתה
תשפיע עליו. ויש להבחורים להתפלל
על אצותיהם שיהיו צרואים, ולהיות
להם פרנסה שיוכלו ליתן להם די
כרכס, והאצות יתפללו על צניהם,
שירו מהם נחת דקדושה, ויזכו לגדלם
על דרך התורה ועבודה.

בצ"א היום הזה שיושבים כל היום
צצית המדרש, מופרש מהצלי
עולם הזה, שיכולים להיטהר צהמקוה
טהרה שהיום הזה מטהר, לפני ה'
מטהרו. ויקבל ה' את התשובה של
הכלל ישראל, ויצרך אותם צכל מה
שצריכין, צצני חיי ומזוני ריחי. אותן
שצריכין להפקד צצנים, יפקדו צצנים
יראי השם וצרואים, נחת מהצנים,
רפואה שלימה לכל חולי ישראל צרואים
צצמ"ח אצרים ושס"ה גידין, ויזמין
לכל אחד פרנסה צהרצבה, ואותן
שצריכין שידוכים, ישלח להם בקרוז

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' יאיר גרינצווייג הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' אברהם מנחם פרענקל הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' מרדכי מענדל אוימיטש הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בתו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' יחזקאל גאלדענבערג הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסיו בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' אברהם נאה הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

נתנדב ע"י ידידיו
מוה"ר ר' אברהם מאיר פריינד הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו למזל טוב

הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פייערווערקער הי"ו

718.387.5770

